CENTER FOR KULTUREVALUERING
AARHUS UNIVERSITET

ANALYSE AF EGNSTEATERLANDSKABET OG DETS KULTURPOLITISKE VILKÅR

CENTER FOR KULTUREVALUERING, 2022
Louise Ejgod Hansen, Christiane Særkjær og Hans-Peter Degn

KOLOFON

Titel	Analyse af egnsteaterlandskabet og dets kulturpolitiske vilkår
Forfattere	Louise Ejgod Hansen, Christiane Sœrkjœr og Hans-Peter Degn
Forside	Den vœgelsindede, Teatret Møllen. Fotokreditering: Søren Hasselgaard Skaanning
Udgivelsesår	2022
Udgiver	Center for Kulturevaluering
Organisation	Center for Kulturevaluering udfører undersøgelser og evalueringer inden for et bredt felt af kultur og kommunikation. Centret er hjemmehørende på Institut for Kommunikation og Kultur ved Aarhus Universitet.
Netside	cc.au.dk/center-for-kulturevaluering/
Samarbejdspartnere og bidragsydere	Udarbejdelse af rapporten har modtaget støtte fra Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg for Scenekunst. Center for Kulturevaluering, Limfjordsteatret og Bornholms Teater har været initiativtagere til analysen og står bag projektet i samarbejde med følgende egnsteatre: Odsherred Teater, Nordisk Teaterlaboratorium, Syddjurs Egnsteater, Operaen i Midten, Team Teatret, Teatret Møllen, Teatret OM, Mungo Park, Sjællands Teater, Dansk Rakkerpak, Teatret Masken, Himmerlands Teater, NørregadeTeatret, Teater Vestvolden, Holstebro Dansekompagni, BaggårdTeatret, Kolding Egnsteater, Ishøj Teater, Bellevue Teatret, Den Ny Opera, HamletScenen og Åben Dans Production Bachelorstuderende på 3. årgang på Dramaturgi i efteråret 2021 gennemførte analysens pilotprojekt i samarbejde med Louise Ejgod Hansen

INDHOLD

Undersøgelsens hovedresultater **3**

1. Indledning **8**

Analyse af egnsteaterlandskabet og dets kulturpolitiske vilkår 8
Datagrundlag 9

2. Udvikling i egnsteaterlandskabet 2010-2022 ..... **11**

Udvikling i den nationale egnsteaterpolitik fra 2010 og frem 11
Nationale kulturpolitiske debatter om egnsteatrene 13

3. Egnsteaterområdet i dag **14**

Egnsteatrenes aktiviteter 15
Lokale samarbejder 18
Fysiske rammer 18

3. Organisering og strategi **21**

Prioritering af ressourcer 21
Ledelseskompetencer 22
Bestyrelsen 22

4. De nationale rammer for egnsteatrene **25**

Evalueringer 26
Indgåelse af egnsteateraftaler 29
Kunstnerisk kvalitet 32
Udvikling af den økonomiske ramme for egnsteatrene 33
§5-muligheder 34
Opsamling 36

6. Egnsteatrenes rolle i den kommunale kulturpolitik **37**

Prioritering og værdsættelse 37
Kommunale kulturpolitikker 38
Kulturpolitiske prioriteringer 38
Lokal, national og international anerkendelse og synlighed 40
Det lokale og kunstnerisk profil 40

7. Samarbejde mellem egnsteatre og kommuner **42**

Samarbejde og dialog 42
Tværgående samarbejder 43
Sekundære aktiviteter 45
Egnsteatre med flere støttekommuner 46

8. Konklusion **48**

9. Referencer **50**

UNDERSØGELSENS HOVEDRESULTATER

Egnsteaterordningen er kendetegnet ved at være en ordning, hvor teatrene inden for rammerne af national lovgivning er støttet af både kommuner og staten. Dette samspil giver nogle særlige rammebetingelser, som er hovedfokus i denne analyse. Samtidig er egnsteaterordningen den eneste støtteordning, der fra statslig side støtter og er et incitament til lokal, kunstnerisk produktion uden for de store byer.

Generelt viser undersøgelsen, at de eksisterende egnsteatre har et godt samarbejde med deres støttekommuner. Teatrene bidrager både til at sikre professionel scenekunst i hele landet og gennem en lang række sekundære aktiviteter til, at scenekunsten kommer i spil i samspil med forskellige områder som børn og unge, byudvikling m.m.

Egnsteaterområdet har gennem de seneste år gennemgået en professionalisering, hvor både ledelsens og bestyrelsens rolle har udviklet sig. Der arbejdes bevidst og strategisk med at udvikle egnsteatrenes bidrag lokalt og nationalt.

Kommunerne er ikke overraskende primært interesserede i egnsteatrenes lokale bidrag. De har generelt respekt for teatrenes kunstneriske faglighed, der også sikres og synliggøres gennem evalueringerne og det statslige krav om, at egnsteatrenes primære funktion er at producere professionel scenekunst.

Egnsteaterområdet har de seneste 10 år været stabilt, men lukningen af tre teatre og oprettelsen af tre nye §5-teatre i 2019/20 har skubbet til en række kulturpolitiske debatter om forholdene for scenekunsten uden for de store byer. Undersøgelsen viser, at der er et udbredt ønske blandt egnsteatrene om at vokse, både fysisk i form af ønsker til nye og bedre rammer og i forhold til støtte- og aktivitetsniveau.

Vores undersøgelse viser samtidig, at støtten til de mindste egnsteatre er blevet udhulet, og at mange af disse teatre kæmper med at leve op til både de statslige krav og de kommunale forventninger.

Egnsteaterfeltet er kunstnerisk set meget forskelligt, og denne forskellighed er et vigtigt bidrag til det nationale scenekunstlandskab. Langt de fleste egnsteatre indgår aktivt i det nationale scenekunstfelt, både ved at samarbejde med andre teatre, især de frie grupper, og ved udpræget turné og gæstespilsaktiviteter.

Herudover viser vores undersøgelse at:

Lokal og national rolle

- 24 ud af 25[1] egnsteatre samarbejder regelmæssigt med andre lokale kulturaktører, og 21 ud af 25 samarbejder regelmæssigt med andre lokale teateraktører. Herudover er de fleste egnsteatre aktive, lokale kulturaktører, der samarbejder meget og bredt. De har ikke kun fokus på dét, der foregår inden for deres egne mure, men ser også sig selv som bidragsydere til det lokale.
- Egnsteatrene er aktive spillere i det nationale teaterfelt. 21 egnsteatre præsenterer gæstespil og 20 turnerer nationalt. De co-producerer med andre teatre, ikke mindst de frie grupper, som 2/3 har co-produceret med inden for de seneste 5 år. Der er langt mindre samarbejde med de store teatre under scenekunstlovens §5, Det Københavnske Teatersamarbejde og Det Kongelige Teater.
- Der er et stort oplevet behov for bedre fysiske faciliteter for egnsteatrene. Næsten halvdelen af egnsteatrene vurderer, at de har et uløst behov for bedre faciliteter til kunstnerisk produktion, og 10 teatre angiver behov for bedre publikums- og/eller værkstedsfaciliteter. Kun 6 egnsteatre oplever ikke et behov for bedre fysiske rammer. Kommunerne deler langt hen ad vejen teatrenes vurderinger.

Ressourcer

- Ser man på prioriteringen af ressourcer, mener både teatre og kommuner, at egnsteatrenes primære opgave er at sikre kunstnerisk udvikling og kvalitet. Også publikumsudvikling og markedsføring prioriteres højt.
- I forhold til kompetenceudvikling på ledelses- og bestyrelsesniveau fremhæves fundraising. De øgede behov for stærke ledelseskompetencer peger på, at det er en mere kompleks opgave end tidligere.

Bestyrelse

- Der er generelt sket en professionalisering af egnsteatrenes bestyrelser. De er blevet mindre en 'kaffeklub' og mere en arbejdende bestyrelse. På halvdelen af teatrene spiller bestyrelsen en aktiv rolle i teatrets strategiske udvikling i væsentlig eller meget høj grad.
- 20 af de 25 egnsteatre har en eller flere kommunalt udpegede repræsentanter i deres bestyrelser, dog udgør disse typisk hverken flertallet eller sidder på bestyrelseslederposten. Overordnet er der stor tilfredshed med at have kommunalt udpegede repræsentanter i bestyrelsen, hvilket bl.a. kan gøre vejen til det politiske niveau kortere.
- Også de egnsteatre, der ikke har kommunalt udpegede repræsentanter i bestyrelsen er tilfredse med det. Dette understreger, at der kan være fordele og ulemper ved begge dele.

Evaluering

- Mange af egnsteatre giver udtryk for, at evalueringsprocessen både har en værdi i et udviklingsperspektiv og to tredjedele fremhæver dem som et redskab til at forbedre eller styrke dialogen med støttekommunen/erne.
- Samtidig giver egnsteatrene udtryk for, at evalueringerne er ressourcekrævende, og der er tegn på, at især nogle af de egnsteatre, der har været evalueret både i perioden 2014-2017 og i 2019 oplever en vis evalueringstræthed.
- PUS har i forhold til den fremtidige evalueringspraksis ansvaret for at finde balancen mellem at give alle samme udviklingsmuligheder og at prioritere at evaluere egnsteatre, der har et særligt udviklingsbehov.
- Det har afgørende betydning, når et egnsteater får en negativ evaluering, hvilket er en del af formålet med evalueringen. De kommunale beslutningstagere lægger stor vægt på evalueringen. Det er vigtigt, at såvel evaluator som PUS er sig bevidste om den magt, de har, og om at selv mindre, kritiske bemærkninger i evalueringen kan have store konsekvenser, også når den samlede anbefaling er at videreføre egnsteatret.
- I forbindelse med egnsteaterevalueringerne opleves en uklarhed i forholdet mellem evaluator og PUS. Det, at PUS også selv følger med i området og foretager deres egne vurderinger, som

[1] Der er 25 ud af 27 egnsteatre, der har besvaret spørgeskemaet.

modsat vurderingerne fra evaluatorerne er bindende, kan virke forvirrende for teatre og kommuner.

- PUS har i den seneste evalueringsrunde kommunikeret, at de forventede, at evalueringens anbefalinger blev indarbejdet i den kommende aftaleperiode. Det betyder, at evalueringen potentielt kan få stor betydning for egnsteatrenes strategiske udvikling. Hermed får evalueringen en funktion, som går ud over det nuværende lovgrundlag for ordningen.

Relation mellem kommune og egnsteater

- Undersøgelsen peger på, at samarbejdet mellem egnsteatre og kommuner generelt opleves som godt og tæt. Der er en uformel og løbende dialog med især kulturforvaltningen. De steder, hvor man har en fælles forståelse af teatrets mål og bidrag til den lokale kulturpolitik, er det særligt velfungerende.
- Der er dog også relativt store forskelle mellem de forskellige egnsteatre, når det kommer til relationen til deres støttekommune(r). Det gælder både i forhold til, hvor godt og tæt samarbejdet er.
- Det, at man som egnsteater selv aktivt engagerer sig i den kommunale kulturpolitik, kan være en måde at opnå synlighed og anerkendelse. Det kan ligeledes sikre en frihed, da man herved kan være med til at præge, hvordan man bidrager. Det bliver en form for strategisk engagement.
- Undersøgelsen afkræfter, at kommunernes interesse i at støtte egnsteatrene primært er instrumentel. I 30 af de 32 kommunale besvarelser angives, at et højt kunstnerisk niveau vægtes i meget høj eller væsentlig grad. Her spiller den statslige rammesætning også en rolle i forhold til at sikre fokus på det kunstneriske.
- Det lokale prioriteres klart højest af kommunerne; således vægter alle kommuner, at egnsteatret er anerkendt lokalt og indgår i lokale samarbejder. National og international synlighed og anerkendelse er mindre vigtige fra et kommunalt perspektiv, men kan dog være en kilde til lokal stolthed.

Egnsteatre med flere støttekommuner

- I alt 8 egnsteatre har mere end en støttekommune. Undersøgelsen viser, at der aktuelt er to relativt forskellige modeller for at være egnsteater i flere kommuner. Tre egnsteatre har 2-4 (næsten) ligestillede kommuner, der alle bidrager med en ret stor andel af støtte, fx fordelt ud fra en nøgle baseret på befolkningstal. Fem egnsteatre har én hjemkommune, der yder den klart største del af støtten, mens en eller flere nabokommuner yder en væsentligt mindre støtte (1-13%).
- Det er en ny/stigende tendens at have flere støttekommuner, hvilket kan ses som et stigende ønsket om at etablere sig regionalt hos mange egnsteatre.
- De egnsteatre, der har flere støttekommuner, er generelt tilfredse med det og beskriver, at det giver en større grad af stabilitet. Fire af de otte egnsteatre oplever slet ikke at støtte fra flere kommuner medfører modstridende krav til egnsteatret. Blandt kommunerne er det over to tredjedele der i ringe grad oplever, at det er tilfældet.
- Der er store forskelle på, hvor formaliserede leverancerne til de kommuner, der ikke er teatrets primære hjemkommune, er.

Tværgående samarbejder og sekundære aktiviteter

- Bortset fra et enkelt teater, samarbejder egnsteatrene med andre forvaltningsområder. Det er der en kommunal forventning om, og det faciliteres delvist af kulturforvaltningen. Der samarbejdes især med børne- og ungeområdet (23 af 25 teatre), men der samarbejdes også en del inden for byudvikling, erhvervsindsatser og/ eller socialområdet.
- Der er stor forskel på omfanget af sekundære aktiviteter på egnsteatrene, men alle teatre har en eller flere former for sekundære aktiviteter. De sekundære aktiviteter er både lyst- og pligtdrevne, og nogle teatre giver udtryk for en vis varsomhed ift. at igangsætte noget, der kan føre til flere forpligtelser. Andre er bevidste om den strategiske værdi af at synliggøre disse aktiviteter.

Særlige forhold i forhold til den statslige støtte

- Minimumsstøtten til egnsteatrene har over en længere årrække været fastfrosset, hvilket reelt har betydet en udhuling af niveauet for støtte til de mindste egnsteatre. Samtidig er muligheden for at dispensere for kravet om to årlige egenproduktioner udfaset. Det betyder, at de egnsteatre, der ligger på eller lige over minimumsstøtte, reelt har svært ved at løfte den samlede opgaveportefølje, der er knyttet til egnsteaterordningen.
- Den statslige refusionsprocent til kommunerne har over de sidste 10 år været faldende, og beslutningen om, at alle egnsteateraftaler nu indgås samtidig, har ikke som ønsket fra teatrenes og kommunernes side betydet sikkerhed for en fast refusionsprocent i aftaleperioden.
- Budgetusikkerheden fylder meget for både teatre og kommuner, og der udtrykkes flere steder bekymring for de kommende år, hvor kommunerne står over for store besparelser. I de åbne svar i spørgeskemaundersøgelsen, er der blandt egnsteatrene fortsat et ønske om 50% refusion og dermed for, at staten påtager sig et større ansvar for egnsteaterområdet.
- Der er en lang række egnsteatre, hvis eksistens afhænger af det særlige statstilskud, som blev indført med amternes nedlæggelse. Set fra disse teatres perspektiv er det bekymrende, at der i en den politiske scenekunstaftale fra 2019 blev tildelt udviklingsmidler, som overvejende gik til de egnsteatre, der ikke har del i disse midler. Begrundelsen om at "stille egnsteatrene mere lige" peger på en manglende forståelse for de forskellige egnsteatres økonomiske betingelser, kan vække bekymring i forhold til at sikre det økonomiske grundlag for egnsteatrene med særligt statstilskud fremover.[2]
- Omvendt gav de særlige udviklingsmidler en række egnsteatre mulighed for at løfte opgaver, og tilførslen kan ses som en midlertidig oppriioritering af den decentrale scenekunstproduktion. Betydningen af det midlertidige tilskud har ikke været evalueret, og konsekvenserne af tilskuddets frafald kendes derfor ikke.

[2] I den politiske aftale står der: "Baggrunden er et ønske om at stille egnsteatrene mere lige ved en delvis genopretning af de skævheder, der historisk stammer tilbage fra amternes nedlæggelse og videreførelsen af de tidligere amtslige tilskud til egnsteatre på uændret niveau i statsligt regi." (https://kum.dk/fileadmin/_kum/1_Nyheder_og_presse/Arkiv/2019/Mere_teater_til_flere_-_investeringer_i_dansk_scenekunst.pdf)

Brug af rapporten

Rapporten tegner et nuanceret billede af et egnsteaterlandskab i bevægelse, hvor både stat, kommuner og teatre i stigende grad forholder sig både til om rammerne for ordningen har den form, den skal have for at sikre lokalt forankret professionel scenekunst i hele landet, og til, hvordan det enkelte egnsteater kunstnerisk, kulturpolitisk og strategisk udfylder denne rolle.

Det er vores ønske, at rapporten både kan bruges i den nationale kulturpolitiske debat om, hvordan de fremtidige rammer for scenekunst i hele landet skal være. I øjeblikket handler denne debat mest om regionalteatre og om det enkelte teaters egen mulighed for at blive del af §5-ordningen, og dermed få højere statsstøtte. Rapportens analyser kan bidrage til at kvalificere denne debat og peger på andre aspekter som forholdet mellem stat og kommune og ikke mindst sætte fokus på vilkårene for de mindre egnsteatre.

Det enkelte egnsteater og den enkelte kommune kan forhåbentligt bruge rapporten til at spejle sig i og (gen)opdage, at egnsteatre kommer i mange former, og at det har en værdi. Der sker i disse år en udvikling, hvor egnsteatrene arbejder mere strategisk med at synliggøre deres samfundsmæssige værdi, og hvor dette også forventes af støttekommunerne. Vi håber, at rapporten kan være med til at kvalificere denne proces og give indsigt i, at der skal være tale om en balance mellem krav og ressourcer.

Mens evalueringerne af de enkelte egnsteatre har været med til at synliggøre kvaliteten af (langt de fleste af) egnsteatrene, så synliggør denne rapport egnsteatrenes rolle i både det nationale scenekunstlandskab og i det lokale kulturliv.

1. INDLEDNING

Center for Kulturevaluering (CKE) ved Aarhus Universitet har i samarbejde med en lang række egnsteatre undersøgt egnsteaterlandskabet og dets kulturpolitiske vilkår.

Initiativtagere til analysen er CKE i samarbejde med Limfjordsteatret og Bornholms Teater. Følgende egnsteatre er med i projektgruppen bag analysen: Odsherred Teater, Nordisk Teaterlaboratorium, Syddjurs Egnsteater, Operaen i Midten, Team Teatret, Teatret Møllen, Teatret OM, Mungo Park, Sjællands Teater, Dansk Rakkerpak, Teatret Masken, Himmerlands Teater, NørregadeTeatret, Teater Vestvolden, Holstebro Dansekompagni, BaggårdTeatret, Kolding Egnsteater, Ishøj Teater, Bellevue Teatret, Den Ny Opera, HamletScenen og Åben Dans Production. Som samarbejdspartnere og med i projektet er KL og de enkelte kommuner, med repræsentanter fra Kulturchefforeningen i KL.

Data er indsamlet i forår og sommer 2022, og CKE vil gerne takke alle, der deltog i interviews og besvarelse af spørgeskemaerne. Uden dem kunne undersøgelsens datagrundlag ikke have været tilvejebragt.

Projektet er støttet af Statens Kunstfonds projektstøtteudvalg for scenekunst gennem kvalitetsudviklingspuljen for egnsteatre.

Analyse af egnsteaterlandskabet og dets kulturpolitiske vilkår

Undersøgelsens formål er at skabe opdateret og praksisrelevant viden om egnsteatrene og deres rammevilkår. Det særlige ved egnsteatrene er, at de både modtager støtte fra en eller flere kommuner og staten. Det betyder, at egnsteatrene har et dobbelt kulturpolitisk ophæng. Gennem de seneste fem år har området været præget af en række ændringer: Flere egnsteatre er lukkede; tre er overgået til at være støttet via scenekunstlovens §5; der er udbetalt særligt udviklingstilskud til de egnsteatre, som ikke modtager det såkaldte særlige statstilskud; der er etableret et nyt egnsteater, og flere teatre har fået nye og forbedrede fysiske rammer. I samme periode er kommunerne begyndt at spille en mere aktiv kulturpolitisk rolle, hvilket også påvirker egnsteatrene.

Formålet med undersøgelsen er at belyse disse forandringer, og hvilke konsekvenser de har for det samlede felt af egnsteatre. Undersøgelsens fokusområder er tilrettelagt i samarbejde med en følgegruppe bestående af repræsentanter fra de egnsteatre, der var med i projektansøgningen. Formålet har været at sikre, at undersøgelsen belyser de problemstillinger, der er vigtigst set fra egnsteatrenes perspektiv.

På baggrund af disse input har CKE uafhængigt tilrettelagt dataindsamling, prioritering af undersøgelsesspørgsmål samt vores vurdering og afrapportering af undersøgelsens resultater. De foreløbige resultater af spørgeskemaundersøgelsen blev fremlagt på egnsteaterkonferencen på Limfjordsteatret i maj 2022. Inden offentliggørelse af denne rapport, er hovedresultaterne blevet forelagt følgegruppen med henblik på at diskutere og kvalificere analysen.

Undersøgelsen er gennemført af forskningsleder Louise Ejgod Hansen, analytiker Christiane Særkjær og centerleder Hans-Peter Degn.[3]

Datagrundlag

Undersøgelsen er tilrettelagt i fire faser. Som opstart på undersøgelsen gennemførte studerende på bachelor-uddannelsen i Dramaturgi under ledelse af Louise Ejgod Hansen pilotundersøgelser af området i efteråret 2021. Efterfølgende har CKE gennemført dokumentanalyse, der især har haft fokus på de statslige rammer for egnsteaterområdet og udviklingen heraf i perioden fra 2010 og frem. Perioden er valgt, fordi perioden fra ordningens oprettelse i 1980 til og med 2009 er dækket af Louise Ejgod Hansens ph.d.-afhandling *Teaterkunst og teaterpolitik* (2010).

Dokumentanalysen inkluderer samtlige lovændringer og bekendtgørelser relevante for egnsteatrene i perioden, alle folketingsdebatter hvor egnsteatrene har været drøftet, alle samråd, politiske aftaler m.m. samt evalueringerne gennemført i perioden.

På baggrund af dokumentanalysen og efter dialogen med projektets følgegruppe gennemførte CKE i foråret 2022 to parallelle spørgeskemaundersøgelser til henholdsvis egnsteatrene og deres støttekommuner. I spørgeskemaundersøgelsen indgik i alt 27 egnsteatre, hvoraf 25 (svarende til 93%) fuldførte spørgeskemaundersøgelsen, mens yderligere 1 teater afgav en delvis besvarelse på undersøgelsen. Da nogle egnsteatre har to eller flere støttekommuner, indgik i alt 35 kommuner i den parallelle spørgeskemaundersøgelser. 27 kommuner (svarende til 77%) fuldførte spørgeskemaundersøgelsen, mens yderligere 1 kommune afgav en delvis besvarelse. For nogle af kommunerne gælder dog, at de støtter flere egnsteatre. En del af undersøgelsens spørgsmål har kommunerne besvaret individuelt for hvert af de støttede teatre, hvorfor der i en række tilfælde vil være mere end 27 svar fra kommunerne.

Efterfølgende har vi foretaget 15 interviews med henholdsvis 4 nuværende egnsteatre, 2 tidligere egnsteatre, hvoraf 1 er lukket og 1 er blevet §5 teater; 7 kommuner, der alle støtter eller har støttet et egnsteater samt 2 centrale statslige aktører.

Valget af de fire nuværende egnsteatre og deres støttekommune(r) er foretaget med udgangspunkt i følgende kriterier: Er egnsteatret oprettet før eller efter 2000? 13 af de 27 egnsteatre er oprettet før 2000, og to af de fire valgte teatre er fra før 2000. Etableringsåret peger på, hvor stabil en relation, der er mellem teatret og kommunen. Da en central del af undersøgelsen er forholdet mellem egnsteater og støttekommuner, har vi valgt to parametre på dette: Det ene er, hvorvidt teatret har mere end én støttekommune. Vi har udvalgt ét egnsteater, der har flere støttekommuner, idet 8 af de 27 egnsteatre har mere end én støttekommune. Herudover har vi valgt ud fra hvor stor en samlet kommunal støtte, egnsteatret modtager. Her har vi valgt at dele op i fire nogenlunde lige store kategorier <3 mio., 3-5 mio., 5-7 mio. og over 7 mio. kr. Støtteniveauet siger både noget om kommunernes vilje til at investere i teatret og om det råderum, egnsteatret har. Ud over kommunal støtte har vi også medtaget særligt statstilskud som kriterium. Både fordi godt halvdelen af egnsteatrene modtager særligt statstilskud, og fordi det betyder noget for kommunerne, at de ud over refusion også indirekte får et ekstra statsligt tilskud knyttet til det specifikke egnsteater. Der er valgt to egnsteatre med særligt statstilskud og to uden. Da egnsteaterordningen i sin tid blev oprettet, var det et krav, at teatrets primære aktivitet var børne- og opsøgende teater. Selvom dette krav blev fjernet i 1990, har det kendetegnet egnsteatrene, at en stor del af dem producerer børne- og ungdomsforestillinger. Således gælder det aktuelt 15 af de 27 egnsteatre, så for at fange dette aspekt af egnsteaterordningen, har vi udvalgt to egnsteatre med børneteaterproduktion og to uden.

Det kvalitative interviewmateriale har bidraget med dybdegående informationer om bl.a. samarbejdet mellem kommuner og egnsteatre. Interviewene danner et

[3] Louise Ejgod Hansen har på forskellige måder været involveret i egnsteaterområdet. Dels privat som ægtefælle til Thorkild Andreasen, tidligere administrativ leder af Carte Blanche, egnsteater i Viborg 2004-2020. I perioden 2010-2013 var hun forsker i tilknytning til Scenekunstnetværket Region Midtjylland, hvor alle egnsteatre i regionen indgik. Hun har rådgivet det daværende Teatrenes Interesseorganisation i forbindelse med de ændringer af ordningen, der er udmøntet i egnsteaterbekendtgørelsen fra 2014. Hun var medlem af Projektstøtteudvalget for Scenekunsts følgegruppe for egnsteatre i perioden 2014-2016. Hun har siden 2014 været bestyrelsesmedlem for Nordisk Teaterlaboratorium, hvor hun siden 2020 har været bestyrelsesleder. Hverken Hans-Peter Degn eller Christiane Særkjær har tidligere samarbejdet med egnsteatrene.

vigtigt fortolknings- og forklaringsgrundlag for de mønstre og tendenser, vi har identificeret i det kvantitative materiale. Som en del af den analytiske proces er det indsamlede, kvalitative interviewmateriale blevet transskriberet, kondenseret og derefter kategoriseret i relation til de temaer, der var i fokus i spørgeskemaundersøgelsen.

Alle informationer indsamlet gennem spørgeskemaer og interviews er afrapporteret anonymt.

2. UDVIKLING I EGNSTEATERLANDSKABET 2010-2022

I perioden 2010-2018 var egnsteaterlandskabet stabilt; i perioden blev to teatre lukket, mens der er oprettet et. På grund af økonomiske problemer lukkede Taastrup Teater i 2012 og Gladsaxe Ny Teater i 2010, sidstnævnte efter kun fire år som egnsteater. I 2013 indtrådte Teatret Undergrunden i ordningen som nyetableret egnsteater i Furesø Kommune. Ishøj Teater udtrådte af egnsteaterordningen i 2012, grundet en dårlig evaluering. I løbet af dette år skete der en række organisatoriske ændringer på teatret, hvorefter de genindtrådte i ordningen med en ny ledelse.

Fra 2019 er der sket en række ændringer, der ikke alene er knyttet til enkeltteatre, men som også har konsekvenser i forhold til det nationale egnsteaterlandskab. Som resultat af den politiske aftale på scenekunstområdet indgået i marts 2019 overgik Fredericia Teater, Randers Egnsteater (nu Randers Teater) og Vendsyssel Teater 1/1 2020 til at være statsstøttede under Lov om Scenekunsts §5 (herefter §5-teatre). Disse teatre modtager fortsat støtte fra de kommuner, der tidligere støttede dem, men den statslige støtte er øget, og staten har således også overtaget ansvaret som hovedtilskudsgiver, tilsynsførende og aftalepart i teatrenes rammeaftaler. Som en del af samme politiske aftale fik 14 egnsteatre et særligt udviklingstilskud i fire år. De teatre, der blev udvalgt til at modtage støtte, var teatre, der ikke modtager særligt statstilskud efter §15b.

Ved udløb af egnsteateraftalerne for perioden 2017-2020 lukkede de tre egnsteatre Thy Teater i Thisted Kommune, Carte Blanche i Viborg Kommune og Egnsteatret Undergrunden i Furesø Kommune. Samtidig blev Parkteatret, der hidtil havde været drevet som et projektstøttet børneteater, egnsteater i Frederikssund Kommune.

Udvikling i den nationale egnsteaterpolitik fra 2010 og frem

Ændringer i Lov om Scenekunst

Der er gennemført to ændringer af Lov om Scenekunst siden 2010, som har haft betydning for rammerne for egnsteatrene. Det drejer sig om LOV nr 445 af 23/05/2012 og LOV nr 458 af 14/05/2014.

- I 2012 ophæves egnsteaterkonsulentordningen, og dermed overgår opgaven med at evaluere egnsteatrene til Statens Kunstråds Scenekunstudvalg[4], ligesom det bliver Statens Kunstråd, der tager beslutning om uddeling af midler til kvalitetsudviklingsprojekter. Hermed svækkes dels den statslige indsigt i egnsteaterområdet, idet der ikke længere er kunstfaglige konsulenter

[4] Svarende til det nuværende Projektstøtteudvalg for Scenekunst under Statens Kunstfond.

med indsigt i egnsteaterområdet tilknyttet Statens Kunstråd.
- Samtidig ændres evalueringsprocessen fra at være en ordning, hvor alle egnsteatre *skal* evalueres, til at være en ordning, hvor der *kan* igangsættes evalueringer. Herudover indsættes der en mulighed for, at enkelte egnsteatre kan sprænge maksimumgrænsen for refusionsberettiget støtte, hvis det støttes af flere kommuner (§15a stk. 7).

I 2014 sker der en række ændringer, der er væsentligt mere omfattende end ændringerne i 2012.

- Det vedtages, at der skal være samtidighed mellem egnsteateraftalerne, således at alle egnsteateraftaler indgår i den samme fireårige cyklus.
- Lovteksten bliver kortere, og der sker dermed en forskydning, hvor regler, der hidtil indgik i loven, i stedet indarbejdes i bekendtgørelsen med udgangspunkt i formuleringen »Kulturministeren fastsætter nærmere regler...«. Denne ændring kan ses som en forskydning af styringen af egnsteaterområdet fra Folketinget til Kulturministeriet, idet tidligere indførte tiltag som fx loft over refusion af husleje, nu ikke længere er en del af lovteksten, og dermed vil kunne ændres administrativt i ministeriet.
- I forlængelse af, at Ishøj Teater i 2012 fik frataget sin status som egnsteater af Scenekunstudvalget, præciseres det i loven, at beslutninger taget af Statens Kunstfond om frakendelse af egnsteaterstatus ikke kan ankes.
- Finansieringsmæssigt understreges statens behov for budgetsikkerhed (et behov, der også var argumentet for at erstatte 50% refusion med en variabel refusionsprocent), idet det indskrives, at statsstøtte til egnsteatre, der tidligere modtog amtsstøtte, skal ske »inden for en beløbsramme fastsat på finansloven.« Det åbner muligheden for, at midlerne kan reduceres eller fastfryses.
- Der ændres på formuleringen af egnsteatrenes primære opgave, hvor formuleringen »herunder f.eks. danseteater, musikteater, opera, performanceteater eller eksperimenterende teater for voksne, børn og unge« ændres til »scenekunstforestillinger«. Samtidig overgår forpligtelsen om at »bidrage til at udvikle scenekunsten i det lokalmiljø, det er forankret i« fra at være noget, alle egnsteatre "skal", til at være noget, egnsteatrene "kan". På den måde understreges det, at den lokale forankring ikke er en statslig kulturpolitisk prioritering, men en kommunal kulturpolitisk opgave, som de skal løfte i samarbejde med egnsteatret.
- Herudover ophæves muligheden for, at støtten til egnsteatrene kan indgå i rammebevillingerne i de regionale kulturaftaler. Det fratager kommuner og egnsteatre for muligheden for at afprøve lidt andre rammer end de, der samlet set gælder på området.

Ud over lovændringerne i 2012 og 2014 sker der en række mindre, sproglige justeringer i hhv. 2013, hvor Statens Kunstråd omdøbes til Statens Kunstfond (LOV nr. 458 af 08/05/2013) og i 2019, hvor udmøntningen af stemmeaftale på scenekunstområdet ikke har indholdsmæssige konsekvenser på egnsteaterområdet (LOV nr.1423 af 17/12/2019). Men mens lovgivningen fra 2019 ikke har den store indflydelse på egnsteaterområdet, så har den politiske stemmeaftale, der ligger bag lovændringen til gengæld store konsekvenser.

- Dels ændres formålet med de såkaldte §5-teatre (statsstøttede teater) for at muliggøre, at Fredericia Teater, Vendsyssel Teater og Randers Egnsteater overgår fra at være egnsteatre til at være §5-teatre med et større statsligt tilskud.
- Samtidig får en række egnsteatre en særligt tilskud til udviklingsmidler. Det drejer sig om alle de egnsteatre, der ikke modtager særligt statstilskud efter §15b.

Ændringer i øvrig lovgivning relevant for egnsteatrene

I perioden fra 2010 til 2022 sker der ud over ændringer af Lov om Scenekunst og Egnsteaterbekendtgørelsen en række lovmæssige ændringer som også påvirker egnsteatrenes vilkår. Vi ser i denne rapport bort fra de tiltag, der er gennemført som led i at kompensere teatrene som følge af covid-19.

I 2010 vedtager Folketinget Lov om økonomiske og administrative forhold for modtagere af driftstilskud fra Kulturministeriet (LOV nr. 1531 af 21/12/2010), som betyder en standardisering af kravene til vedtægter, ledelse og økonomihåndtering. Dette er endnu et skridt i retning af, at staten fastsætter nogle strammere administrative rammer for egnsteatrene, der stiller yderligere krav til egnsteatrene. Denne udvikling kan ses som et led i den professionalisering af området, som vi vender tilbage til i analysen nedenfor. Samtidig kan det ses som en ind-

snævring af mulighederne for at fastholde en organisatorisk mangfoldighed, som tidligere har kendetegnet egnsteaterområdet (Hansen 2010, s. 227)

Nationale kulturpolitiske debatter om egnsteatrene

Ud over lovændringer har Folketinget også forholdt sig til egnsteatrene gennem såvel beslutningsforslag som §20-spørgsmål, samrådsspørgsmål og spørgsmål i kulturudvalget. Nedenstående gennemgang af disse giver et indtryk af, hvornår og på hvilken måde, egnsteaterordningen har været en del af den nationale, kulturpolitiske debat.

- **Den statslige refusionsprocent:**
  Efter indførslen af den variable refusionsproces, var der en periode, hvor især oppositionen stillede spørgsmål hertil. Der er i perioden 2007-2009 såvel et beslutningsforslag som en række spørgsmål til kulturministeren, som fokuserer på konsekvenserne af den variable og reducerede refusionsprocent. I 2009 stiller Socialdemokratiet således periodens eneste beslutningsforslag, og det omhandler genindførelse af fast statslig refusion på 50%. I samme periode svarer den sidende kulturminister på tre samrådsspørgsmål vedrørende konsekvenserne af den reducerede og variable refusionsprocent og hvilke konsekvenser det har for egnsteatrenes kvalitet og for den kulturpolitiske målsætning om at sikre kultur til hele landet. Dette spørgsmål må imidlertid betragtes som død, idet det sidste spørgsmål til ministeren herom blev stillet i 2012. Her giver daværende kulturminister Per Stig Møller (K) udtryk for, at så længe staten fastolder niveauet for støtte til egnsteatrene, betragter han lukning af egnsteatre som et kommunalt ansvar: »En eventuel lukning af egnsteatre på grund af utilstrækkelige bevillinger er således ikke en konsekvens af en nedgang i den statslige støtte. Hvis situationen skulle opstå at konkrete egnsteatre lukker på grund af manglende offentlig støtte, så vil årsagen skulle findes i en utilstrækkelig kommunal finansiering, hvilket regeringen ikke kan tage ansvar for.« (https://www.ft.dk/samling/20101/almdel/kuu/spm/64/svar/780349/957221.pdf)

- **Enkeltsager:**
  Ud over refusionsprocenten, så er egnsteaterområdet i politikernes søgelys i forbindelse med to enkeltsager. I forbindelse med lukningen af Taastrup Teater i 2012 spørges der ind til det kommunale ansvar i form af tilsyn med teatret og de statslige rammer og regler. Sagen får ikke daværende kulturminister Marianne Jelved til at foretage ændringer og hendes svar understreger kommunernes ansvar som hovedtilskudsyder. I 2009 giver lukningen af Gladsaxe Ny Teater anledning til at stille spørgsmål, der vedrører rammestyringen. Her svarer den daværende kulturminister Carina Christensen dels i tråd med de generelle ministerielle udmeldinger vedrørende den variable refusionsprocent, og dels at Gladsaxe Ny Teaters forretningsmodel var usædvanlig for egnsteatrene, idet dette teater i langt højere grad var afhængig af sponsormidler, end egnsteatrene generelt.

Egnsteaterkort

- Eksisterende egnsteatre
- Gået fra egnsteater til §5 teater
- Lukket siden 2010

3. EGNSTEATEROMRÅDET I DAG

I dag er der 27 egnsteatre fordelt over hele landet. De fordeler sig skævt ift. de forskellige regioner. Der er to egnsteatre i Region Nordjylland, seks i Region Midtjylland, fire i Region Syddanmark, syv i Region Sjælland og ni i Region Hovedstaden (inklusiv Bornholms Teater). Disse 27 egnsteatre modtager støtte fra i alt 35 kommuner, hvoraf de fleste støtter ét egnsteater, mens Herning, Ikast-Brande og Roskilde støtter to egnsteatre og Holstebro Kommune støtter tre.

Egnsteatrenes aktiviteter

Vi har i spørgeskemaundersøgelsen spurgt ind til hvilke aktiviteter, de forskellige egnsteatre har. Besvarelserne har vi suppleret med data fra Slots- og Kulturstyrelsen, der siden 2016 har indsamlet aktivitetstal fra egnsteatrene. Vi har i forbindelse med analysen set på tallene i perioden 2016-2020. Disse tal er de bedst mulige tilgængelige tal, hvilket peger på, at teaterstatistikken også på egnsteaterområdet ikke er fyldestgørende og ikke giver et præcis overblik over teatrenes aktiviteter. Det, vi præsenterer i dette afsnit, er dermed den bedst mulige analyse af aktiviteterne i perioden frem til og med første coronanedlukning. Vi fokuserer primært på mønstre i forhold til egnsteatrenes praksis frem for på enkeltteatrene.

Antal tilskuere

Tilskuertal er ofte det tal, der prioriteres højest fx i en lokal kulturpolitisk kontekst, fordi det siger noget om, hvor mange teatret når ud til. Dette tal afspejler dog også en række genremæssige forskelle, ligesom der er stor forskel på, hvor meget teatret får i støtte, hvor stor en andel der er egenproduktioner, hvor mange forskellige produktioner m.m. Det er værd at bemærke, at tallene inkluderer 2020 (sæson 2020/2021), hvor teatrene var delvis nedlukkede og underlagt restriktioner som følge af covid-19. I forhold til antal tilskuere til stationære forestillinger skiller Bellevue Teatret og HamletScenen sig ud ved begge at have et gennemsnit på omkring 50.000 tilskuere. Herfra er der ret langt ned til de næste teatre, idet Mungo Park Allerød har godt 20.000 tilskuere, mens følgende egnsteatre alle har mellem 10.000 og 20.000 tilskuere årligt: Ishøj Teater, Bornholms Teater, Nordisk Teaterlaboratorium, Nørregade Teatret og det nu lukkede Thy Teater. De teatre, der har det laveste antal tilskuere til stationære forestillinger, er nogle af de mindste egnsteatre. Det er Syddjurs Egnsteater, det nu lukkede Teater Undergrunden, Teatret OM, Teatret Møllen[5] og Operaen i Midten. Der er meget stor forskel på, hvor stor en andel af tilskuerne, der ser forestillinger på egen scene. En vigtig faktor i den sammenhæng er, hvorvidt teatret også præsenterer gæstespil, for hvis det ikke er tilfældet, hælder fordelingen typisk mod turné. Hos ni egnsteatre er mindre end halvdelen af teatrets publikum lokale,[6] mens

[5] Teatret Møllens gæstespil indgår ikke i opgørelsen, da disse arrangeres i samarbejde med den lokale teaterforening.

[6] Der er den upræcished knyttet til statistikken, at der er egnsteatre, der har lokal turnévirksomhed, og at det stort set er den turnévirksomhed, disse teatre har. Disse tal opgøres som en del af turnévirksomheden, hvilket betyder, at der er en del af turnépublikummet, der er lokalt, men som oplever forestillingerne uden for teatrets faste spillested. Dette er dog ikke det generelle mønster.

seks egnsteatre har en lokal tilskuerandel på mere end trefjerdedele. Den gennemsnitlige fordeling er, at 60% af tilskuerne er lokale.

Egenproduktioner, turné og gæstespil

Ser vi på, hvad egnsteatrenes faste aktiviteter omfatter, så er især gæstespil og turné rundt i Danmark centrale elementer i teatrenes virke; for henholdsvis 21 og 20 af de i alt 25, der har besvaret undersøgelsen, er dette en fast del af deres aktiviteter.

Tallene fra Slots- og Kulturstyrelsen viser, at egnsteatrene stationært opfører flere egen- og samproduktioner end gæstespil. Kun tre af de nuværende egnsteatre opfører flere gæstespil end egenproduktioner, og tre egnsteatre har slet ingen gæstespil.

Slots- og Kulturstyrelsens tal viser herudover, at der ud over egnsteatre, der slet ikke har turnéforestillinger, også er flere teatre, der kun i meget begrænset omfang turnerer. En lille andel turnerende forestillinger peger på, at teatret prioriterer lokale aktiviteter ligesom at det peger på, at teatret ikke i nogen særlig grad indgår som en del af det nationale teaterlandskab, hvilket især gælder de teatre, der heller ikke samproducerer eller præsenterer gæstespil.

I modsætning hertil, er der en række egnsteatre med en meget stor turnéaktivitet, hvilket peger på, at opførelse af egenproduktion er en begrænset del af den lokale aktivitet. Syv af egnsteatrene har i perioden 2016-2020 en andel på under 40% stationære forestillinger.

Den udbredte turné- og gæstespilsaktivitet peger på, at egnsteatrene er en aktiv del af det danske teaterlandskab og indgår i et samspil med andre turnerende teatre. Dette har en værdi i et nationalt perspektiv, fordi det bidrager til at sikre et varieret udbud af dansk scenekunst rundt omkring i landet. Det, at egnsteatrene indgår i et større kredsløb, er også med til at sikre, at egnsteatrenes egenproduktioner opføres flere gange og dermed når et større publikum. Det samme gælder den ret udbredte brug af genopsætninger, hvor succesfulde forestillinger genopsættes i efterfølgende sæsoner. Kun fire egnsteatre genopsætter ikke forestillinger i perioden 2016-2020. Begge de to egnsteatre, der har flest opførelser af genopsætninger, har ensembler, hvilket muliggør en opførelsespraksis, der er baseret på, at forestillingerne har et langt liv.

Co-produktioner

En stor del af egnsteatrene co-producerer regelmæssigt. Kun to teatre har ingen opførelser af samproduktioner i

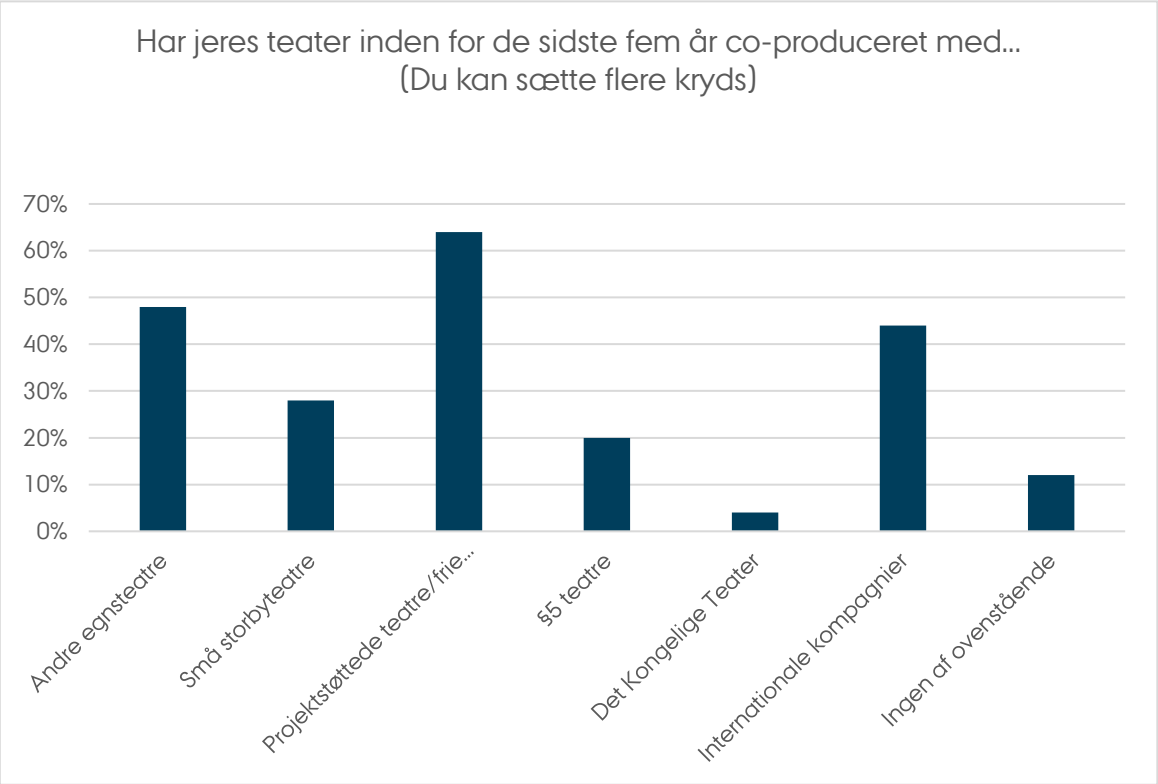

perioden 2016-2020, mens fire egnsteatre har mere end 200 opførelser af samproduktioner. Der bliver co-produceret med en række forskellige typer samarbejdspartnere. Mest udbredt er co-produktioner med projektstøttede teatre/frie grupper; knap 2/3 af teatrene (16 ud af 25) har haft den type samarbejde inden for de sidste fem år.[7] Endvidere har knap halvdelen af teatrene inden for den seneste femårsperiode co-produceret med andre egnsteatre (12 teatre) og/eller med internationale kompagnier (11 teatre). 7 egnsteatre har i samme periode co-produceret med små storbyteatre, der på mange måder producerer under samme vilkår som egnsteatrene. Derimod sker egnsteatrenes samskabelse i mindre grad med de større teatre. Fem egnsteatre (20%) har produceret sammen med §5-teatre og blot et egnsteater har co-produceret sammen med Det Kongelige Teater.

Ser vi overordnet på dette, kan det konstateres, at egnsteatrene er aktive i det nationale teaterfelt, hvor de i høj grad producerer i samarbejde med andre, ikke mindst de frie grupper, hvis dårlige produktionsvilkår, herunder adgang til produktionsfaciliteter og sale, løbende bliver tematiseret som et teaterpolitisk problem, senest af Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg. Samtidig kan man dog konstatere, at der stadig er et skel mellem 'små teaterinstitutioner' (egnsteatre og små storbyteatre) og 'store teaterinstitutioner' (§5-teatre, Det Københavnske Teatersamarbejde og Det Kongelige Teater) i det danske teaterlandskab. Trods tilnærmelse bl.a. i form af etableringen af Dansk Teater.[8] Dette kan bl.a. skyldes forskellige produktionsrammer og formater.

Øvrige aktiviteter

Alle egnsteatre, der har medvirket i undersøgelsen, har aktiviteter ud over egenproduktioner, og det begrænser sig ikke til turné og gæstespil. Det er en udbredt praksis, at egnsteatrene har en række sekundære aktiviteter knyttet til den professionelle scenekunst. Således har syv af egnsteatrene opgivet, at de regelmæssigt har 8-10 forskellige aktiviteter, mens to egnsteatre kun har to forskellige aktivitetstyper.[9]

En del af aktiviteterne er internationale, og selvom vores undersøgelse ikke kortlægger omfanget på de enkelte teatre, er det bemærkelsesværdigt, at omkring en tredjedel af egnsteatrene har internationale aktiviteter. Netop internationalt samarbejde har været i fokus i analyser af dansk scenekunst, hvor såvel rapporten *Veje til udvikling* (2010) som *Scenekunstdialoger* (2015) peger på dette som en udfordring for dansk scenekunst. Godt og vel en tredjedel af teatrene tager regelmæssigt på turné internationalt eller deltager i udveksling gennem 'artists in residency'.

Derudover fylder dramaundervisning, børneteater for daginstitutioner/skoler, afholdelse af festivaler samt talentudvikling også en del for teatrene. For hver af disse fire typer aktiviteter gælder, at de indgår som en del af de faste aktiviteter hos ca. halvdelen af teatrene. Endelig arbejder hvert femte teater regelmæssigt med erhvervsarrangementer.

Personale og frivillige

Størrelsen af egnsteatrenes personale (opgjort i antal årsværk) varierer ganske meget; fra under fem årsværk på de mindste teatre til 32 fulde årsværk på det største. Gennemsnitsstørrelsen ligger på ca. 12 årsværk.

Ved siden af det fastansatte personale gør egnsteatrene typisk også brug af freelancere. For knap to tredjedele af teatrene udgør freelancerne størstedelen af det kunstneriske personale ved teatrets egenproduktioner. Herudover supplerer yderligere syv teatre med freelancere, mens blot to af teatrene kun/altovervejende benytter sig af fastansatte medarbejdere.

Ud over det ansatte personale, har de fleste af teatrene også tilknyttet frivilligt personale. I gennemsnit har teatrene ca. 12 frivillige personer tilknyttet, men enkelte teatre har helt op til 45, 50 og 100 frivillige. Ni af teatrene benytter sig ikke af frivillige. Fælles for disse ni teatre er, at deres ansatte personale udgør 6-10 årsværk eller mere. For de allermindste teatre med personale på op til

[7] Rapporten *Åbne rum. Gensidig generøsitet i kunstneriske samarbejder* (Hansen og Alme 2015) sætter fokus på især samarbejdet med frie grupper.

[8] Dansk Teater var en fusion af Teatrenes Interesseorganisation, der dækkede egnsteatrene og de små storbyteatre samt frie grupper, primært inden for børneteaterfeltet, og Danske Teatres Fællesorganisation, der var de store institutionsteatres arbejdsgiver- og interesseorganisation.

[9] Svarmulighederne inkluderer: Gæstespil, turné i Danmark, turné i udlandet, Artists in residency, børneteaterordning for kommunens børn, talentudvikling, dramaundervisning, festivaler, erhvervsarrangementer, andre kulturaktiviteter end scenekunst og "andet".

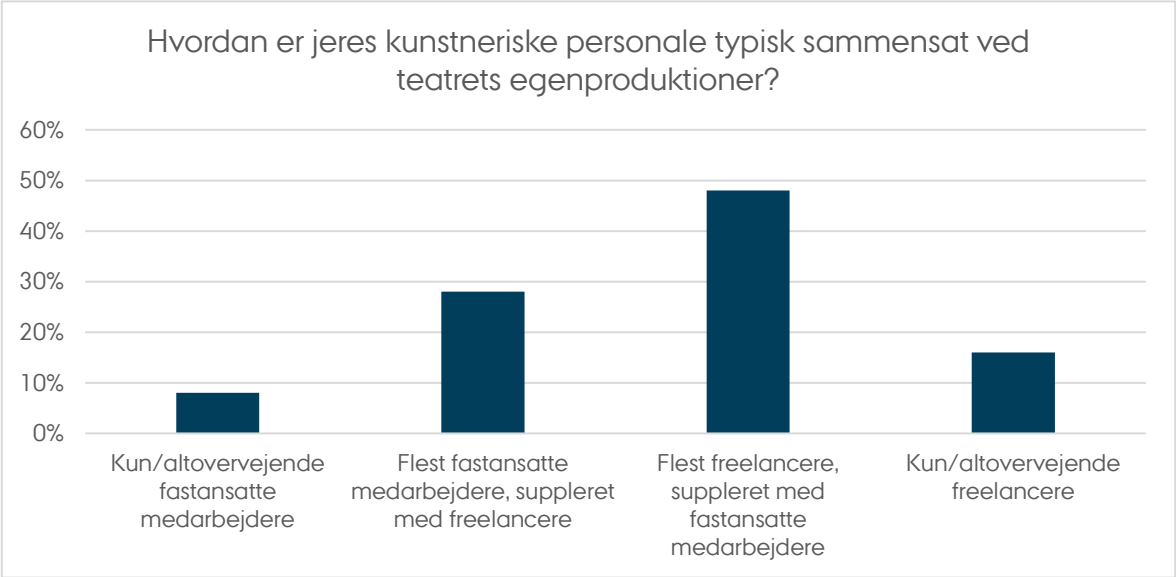

5 årsværk gælder således, at de alle supplerer med frivillige.

Lokale samarbejder

Fælles for de 25 egnsteatre, der har besvaret undersøgelsen, gælder, at de i vid udstrækning samarbejder med andre aktører i deres støttekommune(r). 21 teatre samarbejder med øvrige teateraktører i deres støttekommune(r), hvilket peger på, at selvom egnsteatrene er de eneste driftsstøttede professionelle teatre i deres kommuner, så findes der flere steder et aktivt scenekunstmiljø, der både tæller professionelle, vækstlag og amatører.

24 teatre samarbejder med andre typer kulturinstitutioner i deres støttekommune(r), mens 22 teatre samarbejder med andre aktører som fx virksomheder eller foreninger i deres støttekommune(r). Samtlige 25 teatre har tilkendegivet, at de samarbejder med mindst én de ovennævnte tre typer af samarbejdspartnere.

Fysiske rammer

Inden for de senere år er der igangsat en markant udvikling i forhold til egnsteatrenes fysiske rammer. Første trin var da det daværende egnsteater Vendsyssel Teater kunne indvie deres nye bygning i 2017, hvilket var første gang i 100 år, man indviede et nybygget teater i provinsen.[10] Efterfølgende har både Limfjordsteatret, Vestvolden og senest Mungo Park fået ny bygning og pt. har bl.a. BaggårdTeatret og Ishøj Teater gang i byggeplaner.

Vi har i vores undersøgelse spurgt ind til egnsteatrenes lokalemæssige behov, og ifølge teatrenes egen vurdering står de generelt med en række uløste behov. Størst er behovet for større/bedre faciliteter til kunstnerisk produktion (fx teatersale, prøvefaciliteter mv.). Her oplever lige knap halvdelen (12 teatre), at de i væsentlig eller meget høj grad har et uløst behov. Omvendt oplever en fjerdedel (6 teatre) dog, at de slet ikke har et sådant behov. Lidt mindre opleves behovene for større/bedre tekniske faciliteter og publikumsfaciliteter. I begge tilfælde oplever 40% (10 teatre), at de i væsentlig eller meget høj grad har uløste behov på disse områder. Mindst synes behovet at være ift. at forbedre de administrative faciliteter. Her oplever 'kun' en tredjedel (8 teatre), at de i væsentlig eller meget høj grad har et uløst behov. Alt i alt peger dette på, at en stor del af egnsteatrene oplever, at de har et uløst lokalebehov, og mange af de teatre, der påpeger et behov, angiver, at det gælder på flere områder.

At teaterledere kan drømme om bedre fysiske rammer er måske ikke overraskende, men vi har decideret spurgt til et 'uløst' behov og ikke medtaget de teatre, der har angivet, at de i nogen grad har et uløst behov. Desuden

[10] https://www.dr.dk/nyheder/regionale/nordjylland/historieskrivning-det-foerste-nye-teater-i-provinsen-i-100-aar-aabner

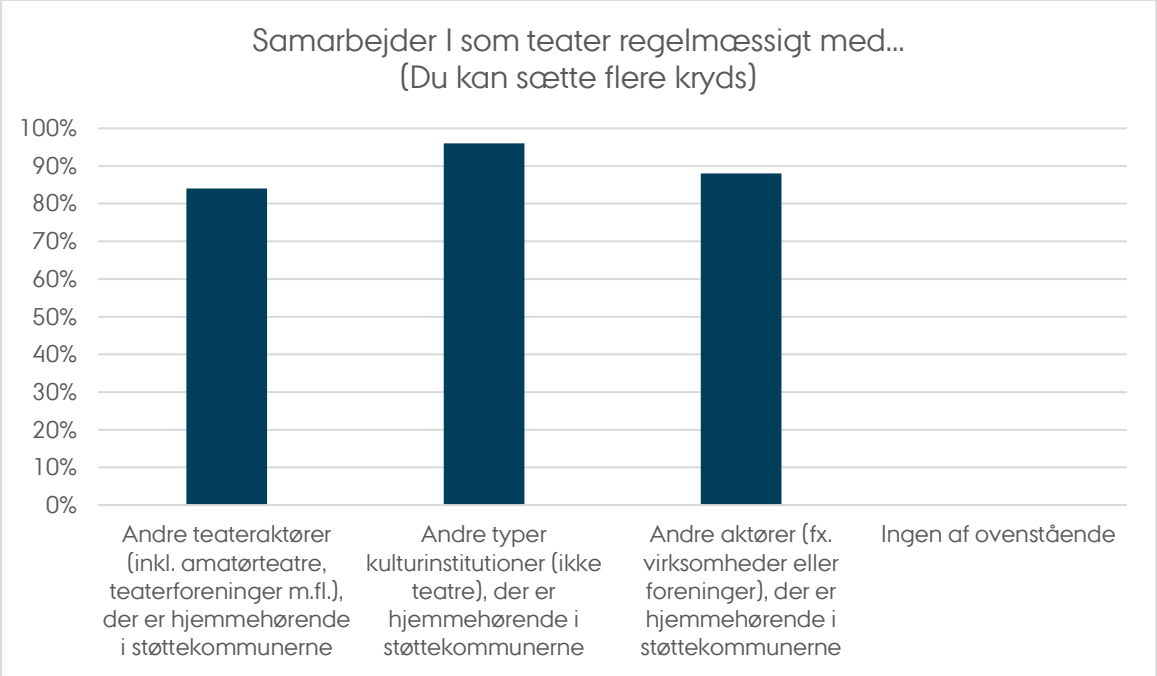

er kommunernes vurdering af teatrenes behov for større/bedre faciliteter i nogenlunde overensstemmelse med teaterledernes. Dog vurderer kommunerne generelt behovene mindre end teatrene selv. I særlig grad har kommunerne svært ved at se et behov for at styrke de administrative faciliteter; kun i tre tilfælde er støttekommunerne enige i, at der på dette område er uløste behov på teatrene. I syv tilfælde ser støttekommunerne et uløst behov ift. publikumsfaciliteter, mens de i 12 tilfælde ser uløste behov ift. faciliteter til kunstnerisk produktion (teatersale mv.), og i tilsvarende 12 tilfælde ser uløste behov vedr. teatrenes tekniske faciliteter.

Interviewundersøgelsen nuancerer forståelsen af behovet for bedre fysiske rammer på forskellig vis. I flere af interviewene er der enighed mellem teater og kommune om, der er et uløst behov, mens det andre steder kun er teatret, der ser dette problem. Om det skyldes manglende dialog eller forskellige opfattelser af, hvad teatrets fysiske behov er, giver undersøgelsen ikke svar på.

Flere af teatrene peger på en række problematikker i forhold til ikke at råde over egne fysiske rammer. Det kommer fx til udtryk i følgende citat:

»Vi bor i et hus, hvor vi deler det med andre aktører. Også salen. Så det vil sige, at når vi står og skal have en produktion og booker i 10 uger, så er det kritisk for hele huset.«.

Her er det særligt det, at dele faciliteter med andre, de går ud over teaterproduktionen såvel som de øvrige aktører. I andre tilfælde handler problemerne med de fysiske rammer mere om regulær pladsmangel ift. at kunne drive et professionelt teater fx ved ikke at have en prøvesal.

Et relevant perspektiv i forhold til de fysiske rammer er at se på, hvornår de nuværende rammer er etableret. En del egnsteatre sidder stadig i de lokaler, de blev etableret i, og selvom der undervejs har været ombygget og renoveret, så sidder mange af egnsteatrene i noget, der dårligt kan kaldes tidssvarende lokaler. De seneste års teaterbyggeboom kan ses som en reaktion herpå, men kan i sig selv også skubbe på udviklingen, fordi det ændrer de generelle forventninger og krav til egnsteatrenes fysiske faciliteter. De nye bygninger kan her ses som noget, der er med til at fjerne det mangfoldige i teaterrummene, der ellers har kendetegnet egnsteatrene.[11] Disse overvejelser kommer fx til udtryk hos ét af de interviewede teatre.

[11] Indførslen af det nationale krav om et fast spillested (BEK nr. 1404 af 7/12 2007 § 2) kan ses som et første skridt i den retning, i og med at det udelukkede muligheden for, at et egnsteater udelukkende opførte opsøgende forestillinger lokalt (Hansen 2009, s. 287f).

»Det er som om, at standarden nu er blevet til at sige, at hvis vi skal lave teater, så skal det være de her forhold, vi skal have (...). Og det synes jeg personligt er ærgerligt, fordi jeg netop synes, at noget af den diversitet, noget af den mangfoldighed, vi har haft i det danske teaterlandskab forsvinder.«

Det betyder selvfølgelig ikke, at der ikke *er* problemer med pladsforhold osv. blandt egnsteatrene, som man bør forholde sig til, men citatet peger ind i et homogeniseringsperspektiv. Dem, som ikke har nye huse, kan fx få svært ved fremover at have gæstespil eller vise forestillinger andre steder, da formaterne ikke passer sammen – det kræver tilpasning af scenografi mv., som kan koste ekstra ressourcer.

Et andet perspektiv er, hvorvidt det for alle egnsteatre giver mening at satse så meget på en stationær teaterbygning. En stor del af egnsteatrene spiller også opsøgende i deres hjemkommune(r) og eksperimenterer med nye formater, der ikke nødvendigvis kræver en teatersal. En ny bygning medfører ligeledes større udgifter og en forventning om, at der løbende er aktiviteter i bygningen.

3. ORGANISERING OG STRATEGI

I dette kapitel sætter vi fokus på egnsteatrenes interne forhold med særligt fokus på prioritering af ressourcer og på ledelses- og bestyrelseskompetencer. I sidste del af kapitlet ser vi på udbredelsen og betydningen af at have politisk udpegede repræsentanter i egnsteatrenes bestyrelser.

Prioritering af ressourcer

I egnsteatrenes egen prioritering af ressourcerne er der klart mest fokus på den kunstneriske udvikling. Samtlige teatre på nær to angiver, at de i meget høj eller væsentlig grad prioriterer ressourcerne på den kunstneriske udvikling.

Ressourcer til publikumsudvikling og kommunikation/markedsføring prioriteres også i væsentligt omfang, om end kun henholdsvis fire og fem teatre prioriterer det meget højt. For begge områder gælder, at ca. halvdelen af teatrene prioriterer dem i væsentlig grad, mens yderligere knap en tredjedel prioriterer dem i nogen grad.

Noget lavere prioriteret er det fjerde område, vi har spurgt indtil; ressourcer til pædagogiske aktiviteter som fx dramaundervisning. Her ligger teatrenes prioritering nogenlunde jævnt spredt lige fra dem, der i meget høj grad prioriterer området, til de, der kun i ringe grad prioriterer det. For et enkelt teater er det endda slet ikke en prioriteret indsats. Dette peger tilbage på, at det kun er omkring halvdelen af teatrene, der har den form for ak-

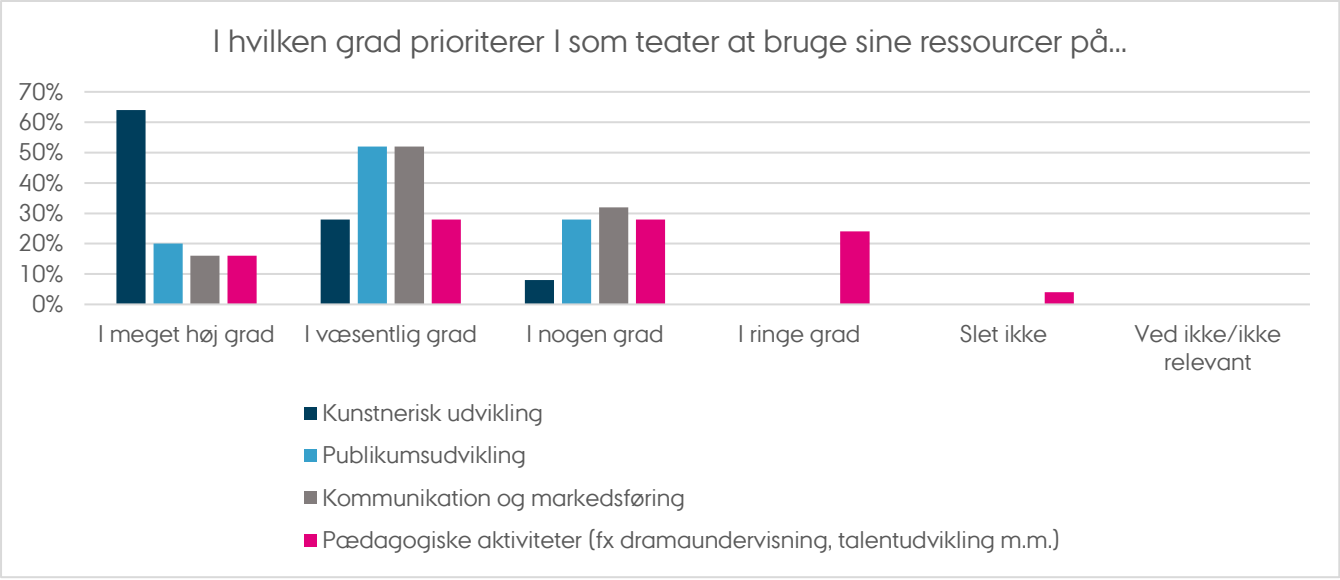

tivitet, og når vi ser på disse teatre, så prioriterer de ressourcer til pædagogiske aktiviteter på niveau med ressourcer til publikumsudvikling og kommunikation/markedsføring.

Ledelseskompetencer

I spørgeskemaundersøgelsen har vi bedt både kommunerne og teatrene om at vurdere, på hvilke områder teatrenes ledelse eventuelt har brug for at styrke kompetencerne. Der blev spurgt til otte konkrete kompetencefelter: Kunstnerisk ledelse, personaleledelse, økonomistyring, strategi og udvikling, kommunikation, netværk og eksternt samarbejde, fundraising samt lobbyisme/politisk tæft.

Det viste sig, at kommunerne generelt har svært ved at vurdere behovet for at styrke kompetencerne hos teatrenes ledelser. Således angiver kommunerne i lidt mere end hvert tredje tilfælde, at de ikke ved, hvad de skal svare til dette.

I fem tilfælde vurderer kommunerne, at der i væsentlig eller meget høj grad er behov for at styrke teaterledelsens kompetencer ift. fundraising. Inden for de øvrige syv områder angav blot mellem en og tre kommuner, at de i væsentlig/meget høj grad fandt behov for at styrke ledelsens kompetencer.

Når vi i stedet spørger teaterledelserne selv om behovet for at styrke kompetencerne, er de en tand mere opmærksomme på behovet – om end der generelt ikke tilkendegives et markant behov for opkvalificering.

Først og fremmest er teaterledelserne enige i kommunernes vurdering af, at behovet for styrkede kompetencer er størst vedrørende fundraising. Derudover ser teaterledelserne også i nogen grad et behov for at styrke kompetencerne ift. kommunikation, netværk og eksternt samarbejde, lobbyisme/politisk tæft samt personaleledelse.

Teatrene har derimod svært ved at se behov for styrkede kompetencer inden for strategi/udvikling og økonomistyring - og allermindst vurderer teatrene selv behovet for at styrke deres kompetencer inden for kunstnerisk ledelse.

Kigger man på teatrenes svar fra interviewundersøgelsen, er der flere, som nævner, at det ikke nødvendigvis er en opkvalificering af teaterlederens kompetencer, der er brug for, men lige så meget flere hænder, så der fx kan frigives mere tid til teaterlederen og dennes særlige opgaver. Det kommer bl.a. til udtryk i følgende citat:

»Vi mangler måske lidt en producent/produktionsleder. Og det har lidt at gøre med personalesammensætning. Jeg har en scenemester, som er en meget dygtig tekniker og faktisk også musiker og lyddesigner. Men måske ikke er en dygtig produktionsleder (...). Jeg vil sådan set gerne være meget involveret i det kunstneriske, men jeg behøver ikke instruere det hver gang.«

Citatet peger på vigtigheden af, at teaterlederen kan fokusere dels på de ledelsesmæssige opgaver og dels på det kunstneriske i de mange tilfælde, hvor teaterlederen også er kunstner. Det kan være en udfordring at skulle påtage sig en række andre funktioner i en lille og for nogle teatres vedkommende underbemandet organisation.

Bestyrelsen

Størrelsen af egnsteatrenes bestyrelser varierer fra 5 til 11 medlemmer – med et gennemsnit på lige knap 7. Ifølge teatrene spiller bestyrelsen en ret aktiv rolle. Lige over halvdelen af teatrene oplever, at bestyrelsen i væsentlig eller meget høj grad spiller en aktiv rolle i forhold til teatrets strategiske udvikling, og yderligere godt en tredjedel mener, at bestyrelsen i nogen grad spiller en aktiv rolle.

Det peger på, at der er sket en ændring i, hvad det kræves for at være et professionelt teater – det er fx ikke nok med støtte og en kompetent leder. Man skal have nogle i ryggen, der kan vejlede og sparres med, og som også kan forholde sig mere kritisk til ens praksis. Også i samarbejdet med kommunerne viser vores analyse, at kommunerne i stigende grad kommunikerer med bestyrelsen, og her kan en stærk bestyrelse være vigtig for at skabe politisk opbakning.

Bestyrelsens rolle og kompetencer

Interviewundersøgelsen afspejler i høj grad besvarelserne i spørgeskemaerne. Der er endvidere flere teatre og kommuner, som nævner, at de mener, der er sket en ændring i bestyrelserne de senere år. Bestyrelserne er blevet mere professionelle – de er gået fra at være »en kaffebestyrelse til en mere arbejdende bestyrelse«, som af de interviewede teatre udtrykker. I nogle tilfælde

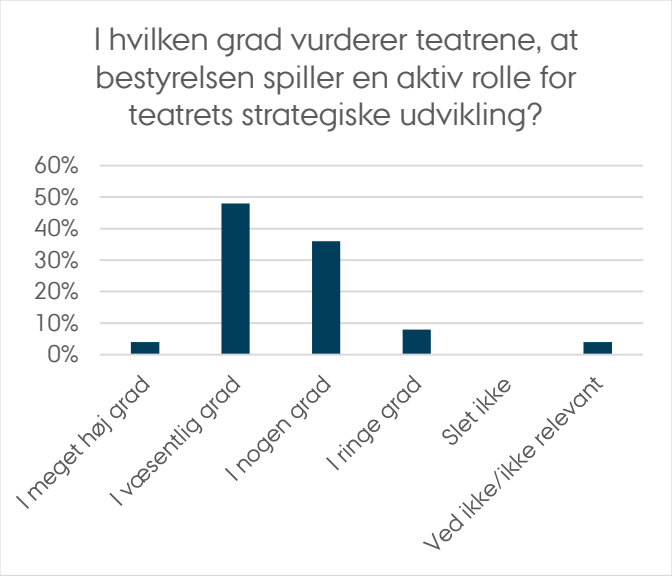

spiller bestyrelsen sågar en væsentlig rolle i selve forhandlingen med kommunen i forbindelse med indgåelse af ny egnsteateraftale.

En af de interviewede kommuner kommer ligeledes med en overvejelse, der kan kædes sammen med professionaliseringen af bestyrelserne og deres rolle. Nemlig at:

»Vi har både et tæt forhold til ledelsen af teatret, og vi har et tæt forhold til bestyrelsen. Og vi har været meget optaget af – det gælder også for andre kulturinstitutioner – at det skal være bestyrelsen, der har en teaterleder, og ikke teaterlederen, der har en bestyrelse«.

Givet den relativt aktive rolle, bestyrelsen spiller, kan det også være relevant at forholde sig til de kompetencer, bestyrelsen besidder. Ifølge teaterledelsens vurdering savner man i særlig grad at styrke bestyrelsens kompetencer inden for fundraising – hvilket er helt i tråd med, at vi også tidligere så en efterspørgsel efter at styrke ledelsens egne kompetencer på dette område. Det gælder således helt generelt, at teatrene efterspørger stærkere kompetencer inden for fundraising på både ledelses- og bestyrelsesniveau.

Derudover peger teaterledelserne på, at man i nogen grad ser behov for at styrke bestyrelsernes kompetencer inden for kommunikation, lobbyisme/politisk tæft samt netværk og eksternt samarbejde.

Derimod ser teaterledelserne ikke noget nævneværdigt behov for at styrke bestyrelserne i forhold til kunstnerisk ledelse, personaleledelse og økonomistyring. Det kan skyldes, at ledelsen selv føler sig stærk nok (fx vedrørende kunstnerisk ledelse), og/eller at de ikke anser disse ansvarsområder som en bestyrelsesopgave.

Behovet for at have en bestyrelse med stærke kompetencer kan ligeledes bakkes op af interviewundersøgelsen. I interviewene var fokus ikke så meget på, *hvilke* specifikke kompetencer der var vigtige – udvikling, strategi og kommunikation bliver dog nævnt af flere, som noget de søger hos en bestyrelse. Der var imidlertid et par stykker, som var ret eksplicitte om, at kompetencer i dag vægtes højere end en flot titel.

»Da man lavede bestyrelsen til at starte med. Der havde man måske gået en lille smule mere op i stærke titler. (...) Det var nogle store, altså nogle tunge mennesker, der sad i bestyrelsen. Og heldigvis var de så også skidegode. Men man havde ikke kigget på kompetencerne som sådan. Og det er nok det, vi kigger lidt mere på nu. Vi kigger stadigvæk på at have nogle tunge stemmer. Men vi kigger også rigtig meget på kompetencerne, Og der kan det altså godt være, at en kompetence vil tælle højere end en tung titel. (...) Jeg er egentlig glad for den udvikling, Det er en bedre bestyrelse i forhold til et konkret arbejde«.

Denne tilkendegivelse ligger desuden fint i tråd med, at bestyrelserne har en mere arbejdende funktion end tidligere.

Kommunal repræsentation i bestyrelsen

En af de måder, hvorpå støttekommunerne kan have typisk indflydelse på egnsteatrene, er gennem repræsentation i bestyrelsen. Fem af teatrene oplyser, at de ikke har kommunalt udpegede bestyrelsesmedlemmer. Størstedelen af de øvrige egnsteatre har et eller to kommunalt udpegede bestyrelsesmedlemmer, mens to egnsteatre har hele fem eller flere kommunalt udpegede bestyrelsesmedlemmer. Kommunernes indflydelse på teaterbestyrelserne begrænser sig dog normalvis til at udpege et (mindre) antal menige medlemmer. Kun på tre af de 25 teatre er det støttekommunerne, der udpeger bestyrelsens forperson.

Dét at have en kommunalt udpeget repræsentant i bestyrelsen kan ifølge de interviewede teatre og kommuner bidrage til et større kommunalt ejerskab til egnsteatret. Flere af de interviewede – både kommuner og teatre – giver desuden udtryk for, at det skaber en mere direkte forbindelse til det politiske niveau. Det ser ud til at variere,

hvor aktive de politiske repræsentanter er, og hvor stor en interesse de har for kulturen som område, men de steder, hvor engagementet er stort, bliver det opfattet meget positivt og brugbart med en politisk repræsentant. Det kommer bl.a. til udtryk i følgende citat fra et af de interviewede teatre:

»Vi har en rigtig, rigtig god kommunalt udpeget repræsentant i bestyrelsen, også en repræsentant, som er mere hands on end den forrige repræsentant vi havde. Så derfor har vi også en langt bedre dialog (...). Jeg vil ikke sige, at ham, vi havde før, var dårlig, men ham vi har nu, går meget mere ind i det«.

Selvom de fleste af de interviewede har politiske repræsentanter i deres respektive teaterbestyrelser og virker til at være glade for det, peges der også på potentielle problemer med politisk repræsentation. Der kan fx være mindre kontinuitet, da de potentielt udskiftes hvert 4. år. Det bliver også nævnt af et enkelt af de interviewede teatre, at en politisk repræsentant i bestyrelsen kan begrænse muligheden for at tale frit. Derudover nævner et par af de interviewede teatre og kommuner, at det kan være en udfordring for en politiker at sidde i en teaterbestyrelse, da det er væsentligt, at man her repræsenterer teatret og ikke sin egen politiske overbevisning.

»Der er nogle politikere, der ligesom lidt tænker, at ethvert sted, de træder ind, kan de arbejde med deres mærkesager. Der er det jo meget sådan, at man når træder ind i en bestyrelse, så har man kun én forpligtelse, og det er formålsparagraffen. Og ikke kommunens interesser. Det er bare en kompliceret dobbeltrolle«.

Som sådan er det sårbart at have en politiker i bestyrelsen, men det opvejes af, at der skabes en forståelse for og viden om teatret ind i det politiske lag.

Set fra kommunernes perspektiv er udbyttet ved de kommunalt udpegede bestyrelsesmedlemmer både, at det styrker samarbejdet mellem kommune og teater, såvel som at der skabes større gensidig lydhørhed mellem parterne for deres respektive behov. I lidt mindre grad bidrager den kommunale repræsentation i bestyrelsen til større sammenhæng mellem kommunens kulturpolitiske mål og teatrets strategi og aktiviteter.

Når vi på tilsvarende måde spørger teatrene, hvilken effekt kommunalt udpegede bestyrelsesmedlemmer har, fremhæver de især feedbackmuligheden til kommunen, hvor der skabes større lydhørhed i forhold til teatrets ønsker – hvorimod teatrene selv vurderer, at der i lidt mindre grad skabes lydhørhed hos teatret selv over for kommunens behov. Sekundært peger teatrene på, at den kommunale repræsentation understøtter samarbejdet mellem teater og kommune.

For tre af de teatre, der ikke har et kommunalt udpeget medlem af bestyrelsen, er det "slet ikke" et problem i forhold til samarbejdet mellem kommune og teater. Det tyder på, at disse teatre har fundet andre måder at samarbejde også med det politiske niveau i kommunen/erne på. Et enkelt teater peger på, at det i meget høj grad er en hindring for at skabe "sammenhæng mellem kommunens kulturpolitiske mål og teatrets strategi/aktiviteter", og også på andre områder betragter dette teater den manglende repræsentation som en udfordring ift. samarbejdet med kommunen. De kommuner, der ikke udpeger repræsentanter til egnsteatrets bestyrelse, har tilsvarende en oplevelse af, at det kun i ringe grad eller slet ikke, at de går glip af noget, og det ses ikke som en hindring for at skabe lydhørhed, samarbejde eller sammenhæng mellem støttekommunernes kulturpolitiske mål og teatrenes strategi/aktiviteter. Det er stort set samme vurdering, som gør sig gældende hos de fem egnsteatre, der ikke har kommunalt udpegede bestyrelsesmedlemmer.

4. DE NATIONALE RAMMER FOR EGNSTEATRENE

I dette kapitel sætter vi fokus på, hvilken rolle staten spiller i forhold til egnsteaterområdet. Ud over det formelle, at ordningen er lovreguleret, og at alle egnsteatre derfor skal leve op til lovens og bekendtgørelsens bestemmelser, så spiller staten også en aktiv rolle i forhold til at kunne evaluere egnsteatrene og i forhold til at godkende nye egnsteateraftaler.

Vi så i kapitel 2, hvordan staten i perioden fra 2009 og frem har rykket en stor del af bestemmelserne for egnsteatrene fra loven til bekendtgørelsen, hvilket betyder, at ministeriet og styrelsen spiller en afgørende rolle i forvaltningen og administrationen af ordningen. Herudover spiller Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg for Scenekunst (PUS) også en afgørende rolle, fordi det er dem, der skal foretage den kunstfaglige vurdering af egnsteatrene, som ligger til grund for godkendelse eller afvisning af det enkelte egnsteater. Som nævnt i kapitel 2 så skete to af de tre egnsteaterlukninger ved udgangen af 2020 med udgangspunkt i kritiske evalueringer.

I dette kapitel ser vi på en række forskellige aspekter af statens rolle. Først ser vi på evalueringsprocessen, som er der, hvor staten tydeligst spiller en aktiv rolle. Herefter ser vi på indgåelse af egnsteateraftaler samt udviklingen af de økonomiske rammer. Vi afslutter kapitlet med at se på

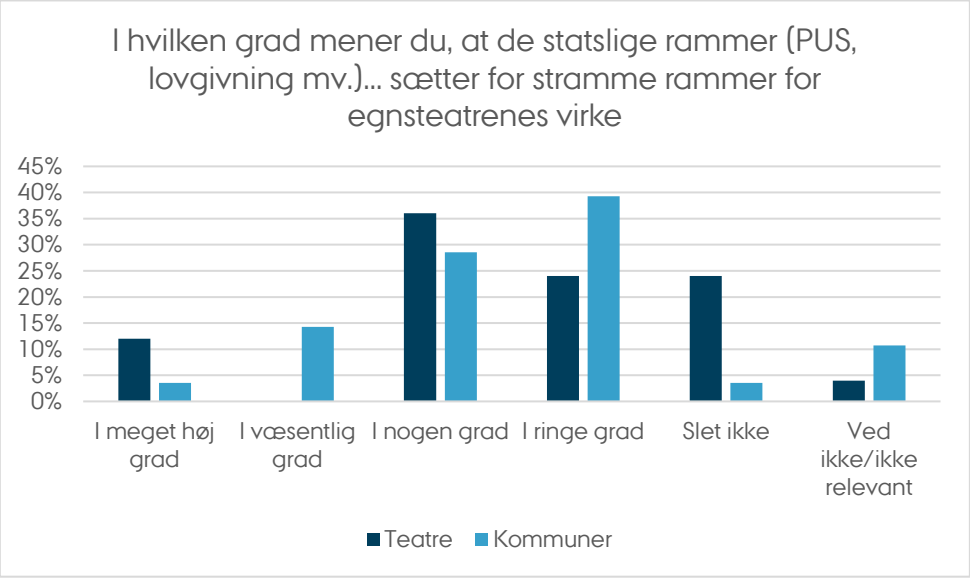

den mulighed, der opstod i 2019 for, at de tre daværende egnsteatre Vendsyssel Teater, Randers Egnsteater og Fredericia Teater overgik til at være statsstøttede teatre under scenekunstlovens §5. Det har medført, at en stor del af de nuværende egnsteatre har udtrykt ønske om at blive en del af denne eller en lignende ordning.

Umiddelbart kunne man tro, at teatre og kommuner ville se forskelligt på, hvorvidt de statslige rammer sætter for stramme rammer for egnsteatrenes virke. Det viser sig dog, at der ikke er en tydelig forskel mellem parternes holdning til dette. Mest markant er, at ca. hvert fjerde teater (24%) mener, at de statslige rammer slet ikke er for stramme, mens kun en enkelt kommune (4%) tilkendegiver det samme. Dette udlignes dog nogenlunde af, at der til gengæld er 39% af kommunerne, der mener, at de statslige rammer blot i ringe grad er for stramme, hvor det samme gælder blandt 24% af teatrene.

Evalueringer

PUS har gennem de senere år initieret systematiske evalueringer af alle egnsteatre. Mens knap to tredjedele af teatrene oplever, at PUS' evaluering i væsentlig eller meget høj grad giver et godt grundlag for dialog, så er kommunerne en tand mindre positive.

I stort set alle interviews opleves evaluering som noget positivt, der kan anvendes både internt og eksternt på teatret. Dermed ikke sagt, at den ikke samtidig kan være et kontrolredskab, men det er ikke det, der bliver fremhævet. Det bliver nævnt, at internt bliver evalueringerne bl.a. brugt som refleksions- og udviklingsværktøj. Et par af de interviewede teatre er ikke blevet evalueret længe, så for dem er indholdet ikke længere present eller brugbart.

Flere af de interviewede teatre ser evalueringen som et godt dialogredskab ift. kommunen – især hvis den er god, er den nyttig til at vise, at kommunerne får noget for deres penge, og at det, man laver, er af høj kunstnerisk kvalitet. For kommunerne kan en evaluering fungere som et politisk redskab til at fremhæve evt. problematikker på teatret. Dette kommer fx frem i dette citat fra en af de interviewede kommuner, som omhandler et teater, der længe har været i pladsproblemer, hvilket blev fremhævet ved evalueringen.

»Evalueringen betød alligevel en del, fordi den var så positiv. Man kan sige, at der er de her ting, og så var der jo stadig de her pladsproblemer. Det kunne jo skubbe lidt på den politiske proces. Det der med pladsproblemerne – de var slidte. Vi har fået en rigtig, rigtig fin evaluering, men der er lige det her 'men'«.

Påpegningen i evalueringen fik betydning for, at politikerne i kommunen blev mere opmærksomme på dette problem. Ind i en politisk kontekst kan evalueringen også bruges til at få teatret på dagsordenen og "holde gryden i kog", som en anden af de interviewede kommuner nævner.

Evalueringerne kan altså bidrage positivt til dialogen mellem teater og kommune(r), hvilket hænger fint sammen med, at hverken kommuner eller teatre i nogen særlig grad oplever, at PUS bruger evalueringen som et

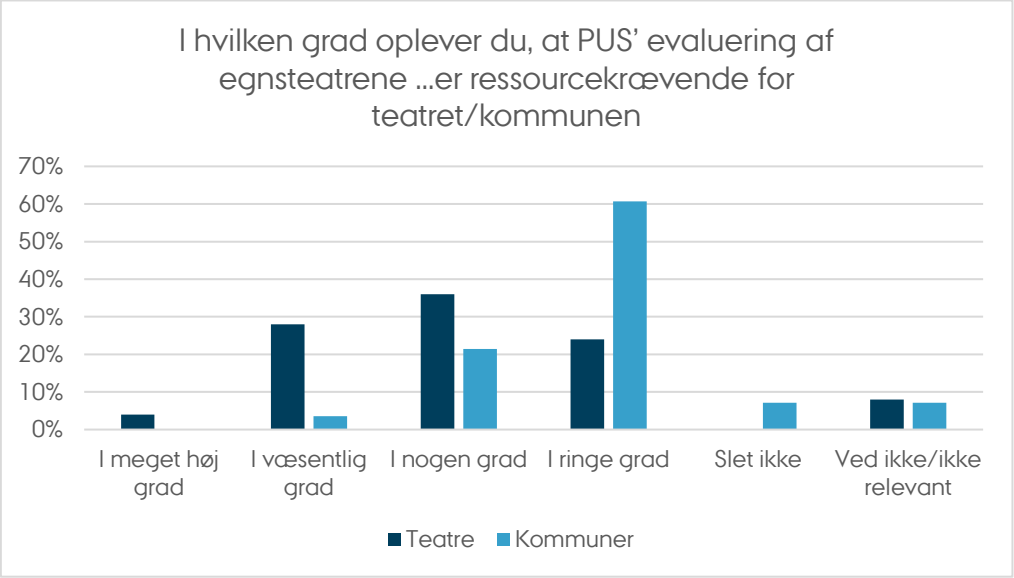

kontrolredskab. Hos begge grupper er den mest udbredte oplevelse, at det i nogen grad er tilfældet, mens en lille fjerdedel (hhv. 24% og 22%) mener, at evalueringen i væsentlig eller meget høj grad bruges som kontrolredskab. Nedenfor ser vi på lukning af egnsteatre, og her er oplevelsen ikke overraskende en anden.

Men samtidig med, at evalueringerne fungerer som udviklings- og dialogværktog, er det også en ressourcekrævende proces, ikke mindst for egnsteatrene, hvor godt og vel hvert tredje mener, at processen i nogen grad er ressourcekrævende for teatret selv, suppleret af godt en fjerdedel, der i væsentlig grad oplever evalueringen som ressourcekrævende, mens yderligere knap en fjerdedel kun i ringe grad oplever dette. Hos kommunerne er den dominerende oplevelse derimod, at evalueringen kun i nogen grad er ressourcekrævende for kommunen – 61% af kommunerne oplever dette.

I forhold til formen på evalueringen er der et enkelt interviewet teater, som påpeger, at evalueringerne i visse tilfælde kan blive for meget »den enkelte evaluators 'smag'«, og man derfor med fordel kunne overveje at tage flere vurderinger med i spil. Det kommer fx til udtryk i følgende citat:

»Selvfølgelig er det en svær ting, fordi at det er dén evaluator, der går ind og siger: Kunne jeg lide det, eller kunne jeg ikke? Så jeg ved godt, at man kan have en større eller mindre faglighed. Det er klart, at hvis jeg går ind og bedømmer noget teater, har jeg mere faglighed, end min mor har. Men i bund og grund, er det jo en smagsting. (...) Du kan ikke evaluere et teater og ikke forholde sig til det kunstneriske. Hvis man skulle gøre det fremadrettet, så tror jeg måske, at det kunne være fedt at kigge på noget, der gjorde, at det ikke bare blev bundet op på den, der nu evaluerer det. (...) Altså jeg gad godt, at man i virkeligheden gik lidt mere fagligt til det at evaluere det kunstneriske«.

En teaterleder, som ellers ser evalueringen som positiv ting både i forhold til kommunen og intern udvikling, påpeger imidlertid, at de har oplevet, at evalueringen og dens indhold blev trumfet af PUS og dermed ikke fik betydning. Dette peger på en uklarhed i rollefordelingen mellem evaluator og PUS i forhold til at vurdere egnsteatrene og tage konsekvenserne af denne evaluering.

Lukning af egnsteatre

Vores interviewmateriale viser, at det ikke overraskende er en svær proces for de involverede, at et egnsteater lukkes. Ved udgangen af 2020 lukkede tre egnsteatre: Thy Teater, Teatret Undergrunden og Carte Blanche. De tre forløb er naturligvis forskellige, og noget af det, der især adskiller dem, er, hvilken betydning evalueringen og Projektstøtteudvalget for Scenekunst havde i forløbet.

Thy Teater blev både evalueret i 2015 og 2019. I 2015 blev det påpeget, at teatret »ikke lever op til målet om høj kvalitet«. I 2019 kommer evaluatorer frem til samme konklusion, og påpeger dermed, at »Thy Teater dermed ikke lever op til gældende egnsteateraftale og Bekendtgørelse for egnsteatres krav«. Det påpeges også, at teatret blandt andet pga. »omfattende forventninger og krav« fra kommunen ikke i tilstrækkelig grad har haft mulighed for at fokusere på primæraktiviteten, produktion af professionel scenekunst. Disse forventninger til, hvad egnsteatret har skullet levere ud over kerneopgaven, kan således siges at have været medvirkende til, at teatret lukkede. I forhold til Thy Teater har evalueringsprocessen været velfungerende, forstået på den måde, at et teater, der har været vurderet til at have for lav kunstnerisk kvalitet og nedprioritere primæraktiviteten til fordel for sekundæraktiviteter, er blevet lukket. Dette er sket hen over et flerårigt forløb og to dårlige evalueringer.

For Carte Blanche var situationen anderledes. Her tog teaterleder Sara Topsøe-Jensen beslutningen om ikke at søge om forlængelse af egnsteaterkontrakten begrundet i, at kommunen og teatret ikke længere ønskede det samme.[12] Evalueringsprocessen og dermed statens rolle i lukningen var således en helt anden, idet evalueringsprocessen bidrog til at tydeliggøre det dårlige samarbejde mellem teater og kommune, formuleret i evalueringen således:

[12]Sara Topsøe-Jensen udtalte i forbindelse med beslutningen om ikke at forlænge aftalen: *»Da jeg for 15 år siden sagde JA! til at flytte til Viborg og Carte Blanche dermed blev egnsteater, var det på baggrund af en lokalpolitisk kulturstrategi som Carte Blanches værdier og dna passede ind i. I forbindelse med en igangværende egnsteaterevaluering fra Statens Kunstfond, er det blevet klart, at det ikke længere er tilfældet. Carte Blanche og Viborg kommune står i dag længere fra hinanden. For langt synes jeg. En udvikling, der ikke alene handler om Viborg kommune, men om en anden måde at drive politik på (også forvaltningsmæssigt) som er mere topstyret og måldefinerende med økonomi og effektivitet som dominerende værdier.«*

(https://iscene.dk/2019/04/24/carte-blanche-stopper-som-egnsteater-i-viborg/)

»at der i en periode har været svigtende forbindelse mellem teatret og kommunens kulturpolitiske ledelse. Konsekvensen af det har desværre været manglende gensidig forståelse, voksende gensidig mistillid og utrygge rammer for teatrets arbejde.« (Holst og Juellund 2019, s. 4)

Evaluatorerne konkluderer samtidig, at teatret levede op til de nationale krav til egnsteatre og havde et højt kunstnerisk niveau. Sagen om lukning af Carte Blanche viser, at det er egnsteatrenes vilkår, at de skal leve op til to sæt politiske krav: de statslige og de kommunale.

På Carte Blanche blev beslutningen om at ophøre som egnsteater altså truffet af teaterlederen med den begrundelse, at teatret og kommunen var for langt fra hinanden. Dette skete i forlængelse af egnsteaterevalueringen, der netop påpegede en dårlig relation mellem teater og kommune.

Teatret Undergrunden modtog i 2019 en evaluering, hvor anbefalingen om at videreføre egnsteateraftalen kommer med en indskærpelse af, at der bliver arbejdet med bl.a. kvaliteten af egne produktioner (Adrian 2019, s. 4). I forlængelse heraf lyder det i PUS' tilbagemelding til teatret og kommunen, at »Teatret Undergrundens faglige og kunstnerisk niveau ikke i tilstrækkelig grad ligger indenfor, hvad der generelt forventes af et refusionsberettiget egnsteater i Danmark« (PUS, 20/09/2019). PUS understreger, at en udvikling af teatret "synes mulig", så der er ikke tale om en anbefaling om en lukning. Oven på denne statslige evaluering ender Furesø Kommune med ikke at forlænge egnsteateraftalen.

På baggrund af en hård kritik fra i første omgang evaluator og senere PUS, der ikke vurderede, at teatret levede op til niveauet for egnsteatre, men dog så muligheden for at udvikle teatret i en kommende periode, valgte Furesø Kommune ikke at forlænge egnsteateraftalen. Den kritiske evaluering spillede en afgørende rolle for, at teatret, der både bevillings- og beslutningsmæssigt har siddet på et spinkelt mandat, mister den kommunale politiske opbakning.

Udvikling i evalueringspraksis

I perioden 2015-2019 er alle egnsteatre blevet evaluerede mindst én gang. Det afspejler en holdning blandt de daværende medlemmer af PUS om, at evalueringerne ikke alene skulle fungere som et kontrolredskab til at lukke dårlige egnsteatre, men også som et udviklingsredskab for teatre og kommuner. Evalueringerne er gennemført over to runder. I perioden 2014-2017 gennemførte Lene Bak og Nicole M. Langkilde evalueringer af 22 egnsteatre, mens Rikke Juellund og Pernille Plantener Holst, Rasmus Adrian, Niels Andersen og Steen Nørgaard tilsammen evaluerede 20 egnsteatre i 2019.

Evalueringerne i 2019 var direkte koblet til fornyelse af samtlige egnsteateraftaler fra udgangen af 2020, hvilket også afspejlede sig i den måde, PUS valgte at bruge dem i forbindelse med godkendelserne af nye egnsteateraftaler. De valgte i tilbagemeldingerne til teatrene at anvende formuleringer som:

»Udvalget vurderer, at for sikre en generel faglig og kunstnerisk udvikling af [egnsteatret], er det afgørende og nødvendigt, at evalueringsrapportens anbefalinger bliver implementeret og efterlevet i den kommende aftaleperiode.«

At evalueringerne hermed ikke alene anvendes som kontrolredskab og som en udviklingsmulighed for teatre og kommuner, men også som et udgangspunkt for at stille krav til de enkelte egnsteatre, er at gå meget langt ift. egnsteaterordningen. Som den ene af de interviewede statslige aktører udtaler, så »juridisk var vi måske lige på kanten af, hvad vi kunne.«

Denne tilgang til evalueringer og godkendelse af egnsteateraftalerne har for især teatrene skabt en usikkerhed om rollefordelingen mellem evaluator og PUS i den seneste evalueringsproces, hvor fx Teatret Undergrunden og Syddjurs Egnsteater fik tilbagemeldinger, hvor PUS' egen vurdering var mere kritisk end evaluators.[13]

Ser vi på evalueringerne fra et statsligt perspektiv, er det i interviewene blevet fremhævet, at egnsteaterfeltet har gennemgået en professionalisering, og at evalueringer og de skærpede krav til egnsteatrene har skubbet på denne proces. Herudover peger den ene af de statslige

[13] Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg for Scenekunst konkluderer på baggrund af evalueringsrapporten, at Syddjurs Egnsteaters faglige og kunstnerisk niveau ligger indenfor, hvad der generelt forventes af et refusionsberettiget egnsteater i Danmark. Det skal dog understreges, at udvalget på baggrund af overværelse af teatrets seneste forestillinger konstaterer et stort behov for, at teatrets ledelse og bestyrelse iværksætter tiltag, der kan medvirke til at højne den kunstneriske kvalitet i Syddjurs Egnsteaters egenproduktioner. (Statens Kunstfond 20/9 2019) (https://aabendagsorden.syddjurs.dk/meeting/attachment/23534)

Aspekter af evaluerings- og godkendelsesprocessen, der er værd at overveje:

1) Mange egnsteatre giver udtryk for, at evalueringsprocessen både har en værdi i et udviklingsperspektiv og som et redskab til at forbedre eller styrke dialogen med støttekommunen/erne. Samtidig giver egnsteatrene udtryk for, at evalueringerne er ressourcekrævende, og der er tegn på, at især de egnsteatre, der har været evalueret både i perioden 2014-2017 og i 2019 oplever en evalueringstræthed. Om dette og det, at evalueringerne generelt dokumenterer et højt niveau, skal have som konsekvens, at PUS næste gang kun evaluerer nogle egnsteatre, er en overvejelse værd.
2) Det har afgørende betydning, når et egnsteater får en negativ evaluering. Som sådan virker ordningen efter intentionen, dog er der en risiko for, at evaluator og PUS får for stor magt, når kritiske anbefalinger om at videreføre egnsteateraftalen, men sikre udvikling, får den konsekvens, at kommunen vælger at lukke teatret.
3) Forholdet mellem evaluator og PUS opleves ikke helt klart fra egnsteatrenes side. Det, at PUS også selv følger med i området og foretager deres egne vurderinger, som modsat vurderingerne fra egnsteaterkonsulenterne er bindende, er ikke klart for alle teatre og kommuner.
4) PUS har i den seneste evalueringsrunde kommunikeret, at de forventede, at evalueringens anbefalinger blev indarbejdet i den kommende aftaleperiode. Det betyder, at evalueringen og dermed de enkelte evaluatorers vurderinger potentielt kan få en stor strategisk betydning for egnsteatrets udvikling. Hermed får evalueringen en funktion, som går ud over det nuværende lovgrundlag for ordningen.

aktører på, at det også har en klar værdi for egnsteatrene, at de bliver evalueret, ikke mindst i forhold til at kunne legitimere sig lokalpolitisk:

»De kan gå op til kommunen at sige: Prøv lige at se, hvad fagfolk siger om os. De synes virkelig, det, vi gør, er rigtig godt, og de peger på nogle ting, de synes, vi skal have mere af.«

Dette peger på værdien af evalueringerne som legitimeringsværktøj, fordi de generelt vurderer, at egnsteaterfeltet er præget af veldrevne egnsteatre med et højt kunstnerisk niveau. Både de statslige aktører og flere af de interviewede teaterledere giver udtryk for, at man i miljøet godt ved, hvilke teatre der gør det mindre godt. Det betyder også, at i tilfælde af, at evalueringerne kun skal bruges som kontrolredskab, så ville det være muligt for PUS at udvælge, hvilke teatre der skulle evalueres.

Indgåelse af egnsteateraftaler

Ved indgåelse af en egnsteateraftale mellem teatre og kommuner bistår såvel Slots- og Kulturstyrelsen som Projektstøtteudvalget for Scenekunst processen. PUS har i den forbindelse til opgave at hjælpe begge aftaleparter med at kvalificere aftalen. Teatrene og kommunerne har da også en meget sammenfaldende oplevelse af, hvorvidt PUS' rolle bidrager positivt. For begge parter gælder, at den mest fremtrædende oplevelse er, at PUS kun i nogen grad bidrager kvalificerende til egnsteateraftalen.

Projektstøtteudvalget for Scenekunsts rolle

Kun en enkelt kommune (og ingen teatre) oplever, at PUS i meget høj grad bidrager kvalificerende. Til gengæld oplever henholdsvis 20% af teatrene og 14% af kommunerne, at PUS slet ikke bidrager kvalificerende. Der er et par stykker af de interviewede teatre, som fremhæver, at PUS' manglende tilstedeværelse er problematisk. En teaterleder beskriver, hvordan det burde være en trepartsforhandling, hvor staten var en mere aktiv part.

At PUS ikke spiller nogen nævneværdig rolle i forbindelse med indgåelse af ny egnsteateraftale, kommer også til udtryk i interviewene. Størstedelen af de interviewede, ser det ikke som sådan som et problem, eller forholder sig i hvert fald ikke negativt til det. Det er mest en konstatering, at staten ikke fylder meget i processen, og at deres rolle overvejende er at komme med kommentarer til aftaleudkastet. En af de interviewede kommuner nævner, at den udformede skabelon gør det nemt at sikre, at aftaleudkastet lever op til kravene i bekendtgørelsen. Men der fremsættes også ønsker om at

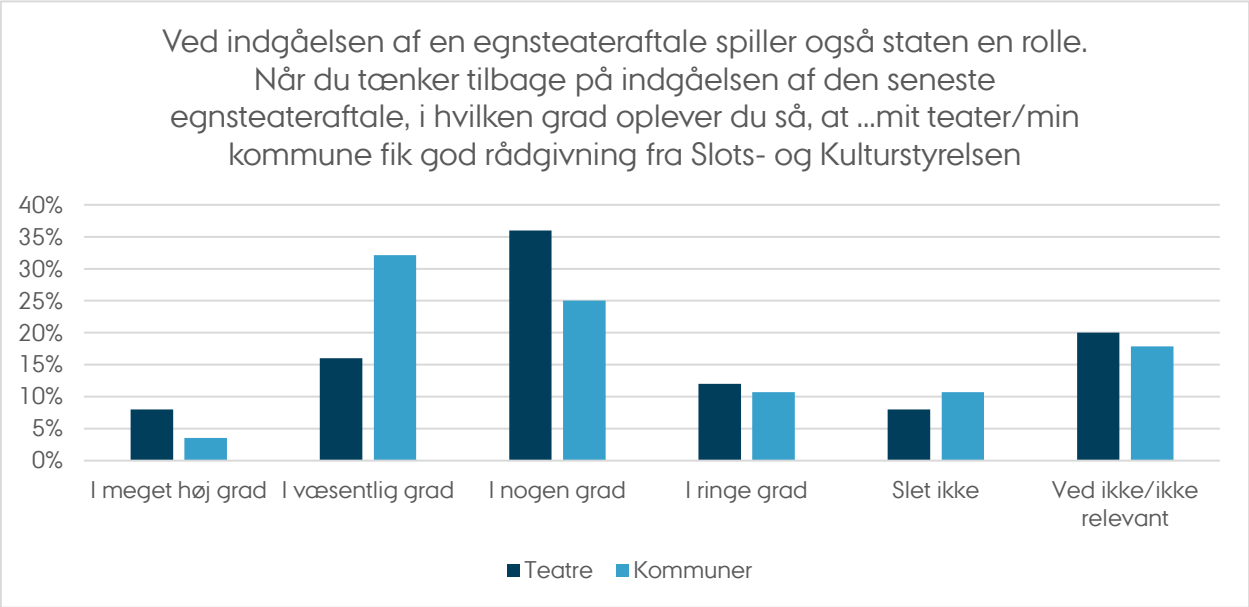

staten kunne spille en mere aktiv rolle, som det fx kommer til udtryk hos et af egnsteatrene:

»Kunstfondens og statens rolle burde være meget mere en slags jordemoderordning, en fødselshjælper på de her ting. De skulle egentlig meget mere være medierende og inspirerende og sikre, at samarbejdet mellem kommuner og teater er rigtig godt, end de skal komme og stille krav og kvalitetssikre.«

Et andet af egnsteatrene påpeger, at det var ønskeligt, at staten brugte den generelle viden, både PUS og Slots- og Kulturstyrelsen har ift. teaterdrift til at bistå med en forventningsafstemning.

»Jeg synes, at det PUS' eller Kulturstyrelsens opgave er at være med til at vejlede i, hvad det er, man kan forvente til de midler, der ligger. (...) Hvad kan du få? Hvad koster kunst egentlig?«

Efterspørgslen efter et større engagement fra PUS' side kan i nogen grad kædes sammen med tilfælde, hvor dialogen mellem kommune og teater ikke fungerer optimalt, og hvor økonomien er lille. Det ser i øvrigt ud til, at det overvejende er teatrene, som efterlyser et større engagement fra PUS. Der er dog også en af de interviewede kommuner, der undrer sig over, at staten ikke engagerer sig mere i aftalerne, især fordi staten også set fra denne kommunes perspektiv stiller større og større krav, uden at de statslige midler følger med.

»Jeg oplever, at der er stigende statslige krav. Men pengene følger heller ikke rigtig med. Det er stadig kommunerne, der så primært skal betale gildet. (...) Det er ikke, fordi jeg savner Statens Kunstfond, men jeg synes, at det er interessant, at dem der faktisk kommer med de fleste krav i dag, det er ikke nogen vi har så meget kontakt med.«

Der peges især fra teatrene på, at PUS' engagement mangler, når det handler om at sætte fokus på såvel den kunstneriske kvalitet som på hvad *kunst egentlig koster*, men også til at vise, hvilke potentialer der er for kommunerne i at have et egnsteater. Af interviewene fremgår det, at nogle kommuner har mange forventninger til, hvad de kan få for deres penge, og her er der bl.a. en teaterleder, der nævner, at PUS godt kunne bidrage her. Set fra PUS' perspektiv, er egnsteaterområdet et område, der har stor opmærksomhed i og med, at både evaluatorerne og udvalget selv følger med i området.[14] Ønsket om et større engagement handler mindre om, at PUS skal investere mere tid i området, men mere om, at teatrene ser PUS i en potentiel rolle som mediator mellem egnsteater og kommune, især når det gælder omfanget af kommunale krav.

[14] I forbindelse med fusionen af Statens Kunstfond og Statens Kunstråd i 2014 fik det daværende projektstøtteudvalg for scenekunst et særskilt ekstrahonorar for bl.a. at have fået tildelt nye opgaver i forhold til egnsteatrene. Dette honorar blev indført efter at udvalgets honorar generelt blev beskåret, og det har derfor været problematiseret, hvorvidt PUS reelt har ressourcerne til at følge egnsteaterområdet.

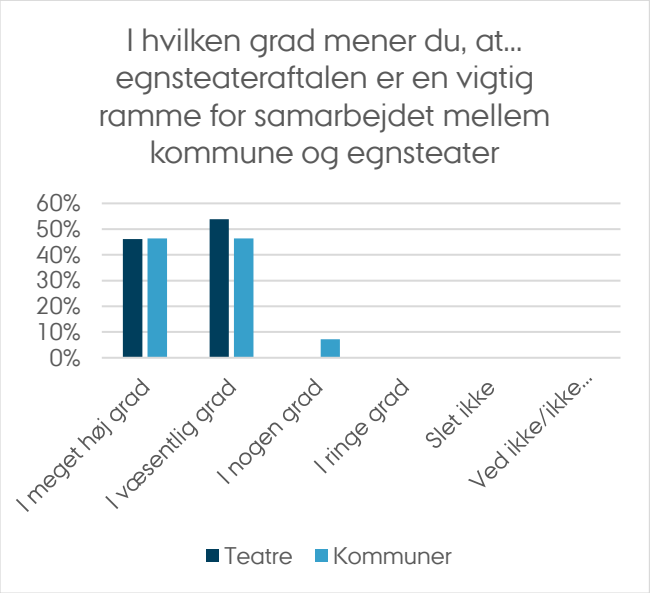

Slots- og Kulturstyrelsens rolle

Mens der er relativ overensstemmelse om, hvad teatrene og kommunerne kan bruge PUS' engagement til, er der lidt større forskel mellem teatrenes og kommunernes oplevelse af Slots- og Kulturstyrelsens rådgivning. Mest positive er kommunerne, hvor hver tredje i væsentlig grad oplevede god rådgivning fra styrelsen.

»Det fungerer rimelig smertefrit, når man først kommer i gang med de her ting. Fordi der er denne her meget skarpe skabelon. Ja altså der kan være lidt problemer med den der huslejeaftale. Den kan godt volde lidt problemer«.

En tand mindre positive er teatrene, hvor lige godt og vel hvert tredje teater oplevede, at de i nogen grad fik god rådgivning fra Slots- og Kulturstyrelsen.

De udfoldede aftaleskabeloner og vejledninger fungerer som en hjælp til både teatre og kommuner i forhold til at lette den administrative byrde. Fra Slots- og Kulturstyrelsens perspektiv betragtes aftaleskabeloner som et værktøj, der har bidraget til en professionalisering af området, der også afspejler sig i, at egnsteateraftalerne "er blevet meget mere fokuserede." Dog kan man i forlængelse heraf pege på, at denne standardisering af aftaleformatet også bidrager til, at egnsteateraftalerne også indholdsmæssigt er mere ens end de var tidligere.[15]

Kommunernes rolle

I modsætning til staten, er kommunerne aktive forhandlingsparter i indgåelse af aftalen, der i princippet skal tilgodese både teatrets egne ønsker og behov såvel som ønsker og behov hos teatrets støttekommune(r). Både teatre og støttekommuner vurderer, at egnsteateraftalens er en vigtig ramme for det gensidige samarbejde.

Også når teatre og kommuner skal vurdere, hvis ønsker, der vægtes i aftalen, er der ret stor enighed. Potentielt kunne man sagtens forestille sig, at aftalen som følge af ujævn magtbalance i højere grad tilgodeser den ene part – eller at de to parter blot ser forskelligt på, hvordan egne/modpartens behov er vægtet i aftalen.

Derfor er det meget interessant at se, at både teatre og kommuner er enige om, at egnsteateraftalerne i lige høj grad tilgodeser begge parters behov. Om end de to parter har et lidt forskelligt syn på niveauet for, hvorvidt egnsteateraftalen dækker parternes behov og ønsker. Teatrenes vurdering af, hvorvidt aftalen imødekommer teatrenes egne ønsker/behov, er så godt som identisk med deres vurdering af, hvorvidt aftalen imødekommer kommunernes behov. Tilsvarende gælder for kommunernes vurdering af de to hensyn.

Denne gensidige oplevelse af jævnbyrdig prioritering af parternes ønsker og behov kan umiddelbart have to forklaringer. Én forklaring kan være, at det er lykkedes at udforme en aftale, hvor begge parter – trods forskellige ønsker og behov – i lige høj grad bliver imødekommet. En anden forklaring kan være, at teatre og kommuner kort og godt har opnået fælles fodslag og ser ens på perspektiverne for et lokalt egnsteater. Måske fordi man har haft så grundig en dialog forud for aftaleindgåelsen, at de respektive ønsker, behov, forventninger mv. er blevet præsenteret, realismen i de respektive ønsker er blevet diskuteret, og man er endt med en høj grad af fælles forståelse for, hvad man kan og bør forvente.

Hvis man ser på indholdet i interviewene, er der ikke et entydigt svar på, om det er den ene eller anden forklaring. En kommune beskriver, hvordan det har været en

[15] Det har ikke været muligt at fremskaffe tidligere aftaleformater fra fx 2009, men ved en sammenligning af de nuværende egnsteateraftaler med tidligere aftaler, er det tydeligt, at de er blevet mere omfattende, især i forhold til, hvilke bilag der ønskes medsendt.

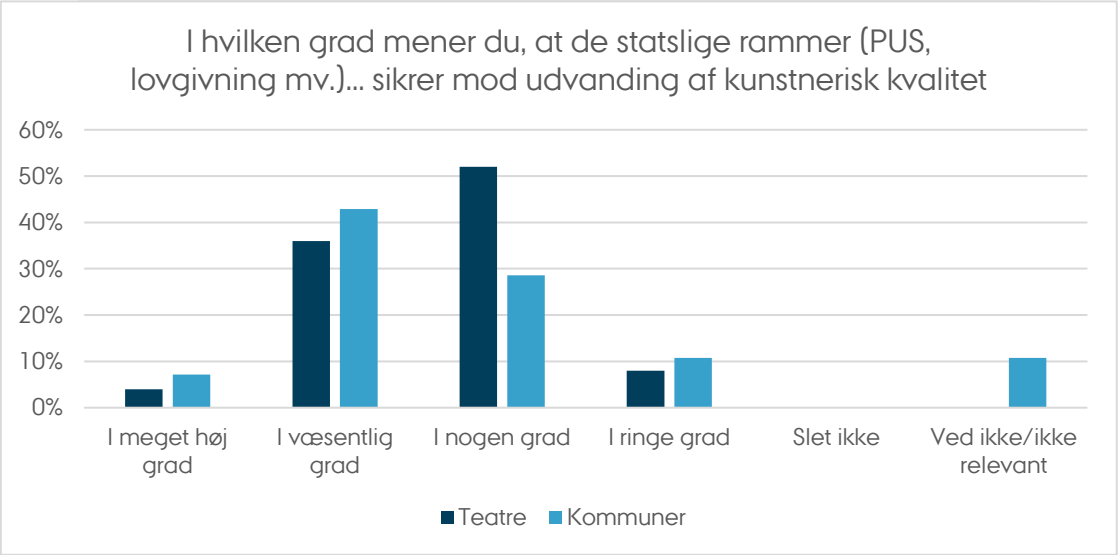

lang proces, som hos dem startede på det politiske niveau, hvor politikerne havde mulighed for at komme med ønsker og give udtryk for de kulturpolitiske ambitioner. En tilgang der var med til at forny ejerskabet til teatret.

»Den proces, vi havde med aftalen, er heller ikke noget, hvor vi sidder her på rådhuset, og så går vi ned til dem [teatret] og siger, at nu skal I se: det er det her, I skal skrive under på. Det er en proces. Og i virkeligheden en lang forhandlingsproces, der hele tiden har respekt for den kunstneriske integritet i forhold til de kommunale mål. Og deri lykkes vi så i at finde et match.«

Som citatet her viser handler det om at finde et kompromis, hvor begge parter kan se sig selv ind i aftalen. Helt overordnet skal der tit – også selvom begge parter gerne vil det – mange møder til for at lande en aftale. Interviewundersøgelsen bidrager dog med et mere nuanceret billede af, hvordan parterne oplever processen og føler, at deres ønsker og behov bliver imødekommet. Et teater giver udtryk for, at de i ledelsen nærmest ikke havde noget at sige i processen, mens et andet teater modsat havde en følelse af, at kommunen nærmest ikke var eksisterende.

»Det er mig, som skriver dem [udkast til aftaler]. Det er ret meget en envejskommunikation. Vi prøver alt muligt for ligesom at få aktiveret kommunen eller få dem til at bruge teatret. Men dels er der måske ikke interesse, men der er i hvert fald helt sikkert ikke ressourcer. Det er ikke prioriteret i kommunen. Man har ligesom ikke set, hvad potentialet er, selvom jeg synes, vi viser det ret meget«.

Citatet her er et godt eksempel på, at man som egnsteater ikke nødvendigvis ønsker at stå med det hele selv, men faktisk gerne ser, at kommunen er en kvalificerende samarbejdspartner. Dette kan fx være en måde, at man som teater føler sig værdifuld og anerkendt af sin(e) støttekommune(r), hvorimod manglende dialog potentielt kan være med til at skabe usikkerhed om forventninger (og dermed manglende støtte).

Kunstnerisk kvalitet

En grundpræmis i egnsteaterordningen er, at egnsteatrenes primære opgave er at producere professionel scenekunst, og at denne skal være på et tilstrækkeligt højt kunstnerisk niveau.[16] Dette kan ses både som et krav til teatrene om at leve op til et vist kvalitetsniveau, men også til kommunerne, der ikke må anvende egnsteaterordningen som en tilskudsordning til andet end professionel scenekunst. I forhold hertil er det interessant, at kommunerne i højere grad end teatrene vurderer, at de statslige rammer sikrer mod udvanding af kunstnerisk kvalitet. Mens 40% af teatrene mener, at de statslige rammer i væsentlig eller meget høj grad sikrer mod udvanding, er det blandt kommunerne halvdelen, der mener, at dette er tilfældet. Det kan skyldes, at teatrene i høj grad ser sig

[16] Som det hedder i bekendtgørelsen: *»Statens Kunstfond afgør, om et teater kan godkendes som et professionelt producerende teater. Statens Kunstfond skal i afgørelsen af, om et teater kan godkendes som et professionelt producerende teater, vurdere, om teatrets faglige og kunstneriske niveau lever op til det generelle niveau hos landets øvrige egnsteatre«* (BEK nr. 1099 af 26/10/2019 §2, stk. 6).

selv som garanter for den kunstneriske kvalitet, mens kommunerne i en erkendelse af, at de ikke selv har kompetencen til at foretage denne vurdering, værdsætter at der foretages en ekstern kunstfaglig vurdering heraf.

Spørgsmålet om, hvilken rolle staten spiller i forhold til den kunstneriske kvalitet kommer til udtryk på forskellige måder i interviewene. Et teater giver udtryk for, at hvis der ikke lå nogle klare regler, ville der formentlig ville være endnu flere, som ville forsøge at påvirke teatrets rolle.

»Jeg vil sige, at hvis ikke der var scenekunstloven og de regler og retningslinjer, der dikterede omkring egnsteatre, er det min klare overbevisning, at så ville der være flere, der prøvede at påvirke, hvor kulturinstitutionen skulle hen. Og også andre end ledelserne og bestyrelserne. Og det kan jeg da godt forstå. Men jeg vil da sige, at jeg er ekstremt glad for den scenekunstlov, der er, som sikrer, at vi på teatrene kan arbejde frit i en god dialog med tilskudsgiverne.«

Lovgivningen fungerer i denne sammenhæng som en ramme, der beskytter, og ifølge den interviewede teaterleder sikrer muligheden for at fokusere på det kunstneriske. I relation hertil får en af interviewpersonerne fra en kommune sagt, at kunstnerisk kvalitet får en ekstra betydning også for kommunen, idet den vægtes højt i den statslige rammesætning:

»Vi vil gerne have kunstnerisk kvalitet. Det er ikke af hensyn til staten. Men det er klart nok - det er et ekstra argument, når der også er nogen fra staten, der har gjort opmærksom på det«.

Citatet viser, hvordan udefrakommende rammer og opmærksomhed er med til at vægte bestemte ting. En lignende forståelse ses hos en anden kommunal interviewperson, som beskriver, hvordan hun ser PUS' rolle, som dem der holder øje med det kunstneriske, mens hun selv har fokus på de økonomiske og administrative aspekter.

Vægtningen af kunstnerisk kvalitet ift. at løse andre opgaver som teater, kan dog opleves som et problem. Et af de interviewede teatre beskriver fx, hvordan man føler sig udspændt mellem to forskellige agendaer – på den ene side PUS' forventning om, at man har et stærkt fokus på den kunstneriske kvalitet, og kommunen, der på anden side gerne vil have, at man er meget opsøgende. Det bliver udtrykt således:

»Det vi har kunnet mærke her er, at kommunen vil gerne have, at vi ude i landskabet. (...), hvor PUS vil faktisk gerne have, at vi er den der sublime kunst. Det hænger bare ikke altid sammen«.

Selvom det opsøgende og folkelige ikke nødvendigvis er i modsætning til den kunstneriske kvalitet, udtrykker denne teaterleder en frustration over at skulle leve op til to forskellige kulturpolitiske rammesætninger.

Udvikling af den økonomiske ramme for egnsteatrene

Refusionsprocenten[17]

Da den automatiske refusion på 50% blev afskaffet i 2007, var frygten blandt egnsteatrene, at det ville resultere i en faldende refusionsprocent, og at svækkelsen af denne incitamentsstruktur kunne betyde en nedprioritering af egnsteatrene i kommunerne. I og med at egnsteaterlandskabet generelt har været stabilt over perioden, ser det hverken ud til, at den variable refusionsprocent har svækket eller styrket hverken eksisterende eller nye kommuners interesse i at støtte egnsteatre. Til gengæld holdt forventningen om, at refusionsprocenten ville være faldende stik. De største fald sker i 2014 og 2015, hvor refusionsprocenten to år i træk falder med 1,5%. Kun tre år er procentsatsen steget, nemlig i 2013 og 2018 og 2021 – alle tre gange med omkring en halv procent.

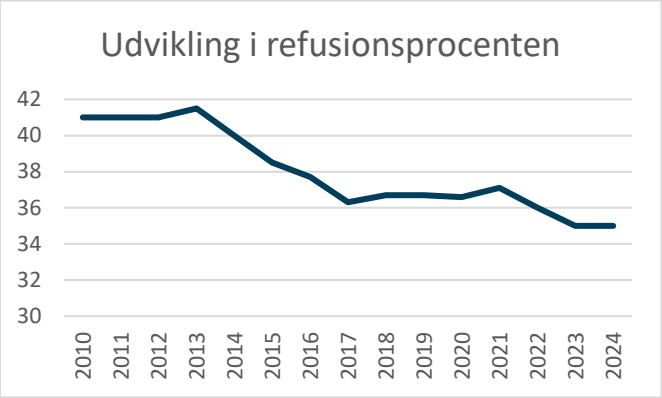

[17] Refusionsprocenten for 2023 og 2024 er udmeldt minimumsprocent.

Minimumsstøtte

Det er bemærkelsesværdigt, at minimumstilskuddet for egnsteatrene er fastholdt på samme niveau i faste priser siden 2012.[18] Det betyder, at der er sket en udhuling af minimumsgrænsen, der oprindeligt blev fastsat for at sikre en tilstrækkelig høj bevilling til professionel helårlig teaterdrift (Hansen 2010). Allerede ved indførelsen af minimumsgrænsen blev den kritiseret for at være for lav til reelt at sikre dette[19]. Modstanden mod at hæve minimumsbeløbet er historisk kommet fra Kommunernes Landsforening, idet det kan betragtes som en indsnævring af deres mulighed for at opnå statsrefusion. Problematikken omkring minimumsgrænsen er ikke blevet mindre aktuel af, at den er blevet systematisk udhulet gennem de sidste ti år- Især for de egnsteatre, der ligger på eller tæt på minimumsgrænsen, har det konsekvenser. Det drejer sig om Teatret OM, Himmerlands Teater, Ishøj Teater og Syddjurs Egnsteater samt det nystiftede Parkteatret. Disse i alt 5 egnsteatre har en samlet driftsstøtte på under 3 mio. kr. Dette er mindre, end hvad minimumsstøtten skulle have været, hvis den i perioden blev prisfremskrevet, idet minimumsstøtten i 2021 for at svare til niveauet i 2012 skulle være 3.016.736 kr.

Samtidig med udhulingen af minimumsstøtten er den tidligere mulighed for at dispensere fra kravet om to årlige egenproduktioner blevet udfaset. For teatrene med mindst støtte, betyder det, at de enten skal fundraise relativt mange midler, producere meget små produktioner eller satse på at co-producere med andre teatre.

Maksimumstøtte

Også maksimumstøtten har været fastfrosset i en årrække, men her fra 2013 og på baggrund af et løft på 1 mio. kr. fra 2012 til 2013. Det skete på baggrund af, at en række teatre, herunder især Fredericia Teater og Randers Egnsteater modtog i nærheden af maksimumstøtte og ønskede mulighed for øget støtte. Begge teatre er senere (sammen med Vendsyssel Teater) blevet til §5-teatre og har dermed fået øget støtte. I dag er det Holstebro Dance Company, Limfjordsteatret og Sjællands Teater, der hver modtager over 9 mio. kr. i støtte og dermed får mest.[20] Det store løft i 2013 betyder, at det bliver afgørende at fastsætte starttidspunktet for en vurdering af prisudviklingen. Prisfremskrevet fra 2012 skulle maksimumsstøtten i 2021 være 9.314.859 kr., hvilket er omkring 200.000 kr. lavere end det faktiske beløb. Prisfremskrevet fra 2013, skulle maksimumsstøtten i 2021 være på 10.293.855 kr. Med det udgangspunkt er der altså også her tale om en udhuling af mulighederne for øget støtte.

Særligt statstilskud

Det særlige statstilskud tager udgangspunkt i bevillingerne fra 2006, som var det sidste år, amterne eksisterede. Formuleringen i egnsteateraftalerne i dag er, at

»Slots- og Kulturstyrelsens beregning af det årlige særlige statstilskud til Teater X tager udgangspunkt i amtsbevillingen fra 2006. Det årlige statslige tilskud til teatret fremkommer ved en forholdsvis fordeling af rammen afsat på de årlige finanslove.«

Denne formulering sikrer ikke en fremskrivning af midlerne og åbner i princippet også op for en yderligere udhuling, idet midlerne er afhængige af finansloven. Det er omkring halvdelen af alle egnsteatre, der modtager særligt statstilskud, heraf fire, der i 2006-priser modtager under 1 mio. kr., mens fem modtager 1-2 mio. kr. og fem modtager over 2 mio. kr.[21] Der er ingen tvivl om, at det særlige statstilskud for mange af disse teatre udgør så stor en andel af den samlede driftsstøtte, at bortfald heraf uden en aftale om, at kommunerne overtager udgiften, ville betyde lukning af egnsteatret eller en kraftig reduktion i aktivitetsniveau.

§5-muligheder

Blandt de nuværende egnsteatre er der et ganske udbredt ønske om inden for en femårig periode at overgå til at blive et §5-teater. Hele 11 egnsteatre tilkendegiver

[18] Finansministeriets finanslovsdatabase, anmærkninger til 21.23.21 Egnsteatre og små storbyteatre

[19] *»Kritikken af, at egnsteatrene er for små, har været fremført kontinuerligt, og her er der især blevet peget på, at minimumsgrænsen bør hæves. Det er da også intentionen i forbindelse med lovændringen i 2007, men det er endnu ikke lykkedes at forhandle dette løfte på plads med KL«* (Hansen 2010, s. 225)

[20] Sjællands Teater og Limfjordsteatret er støttet af to kommuner og har derfor muligheden for at opnå støtte op til maksimumbeløbet fra begge kommuner.

[21] 0-1 mio: Teatret Masken, Cantabile 2, Bellevue Teatret, Nordisk Teaterlaboratorium. 1-2 mio. kr.: Himmerlands Teater, Operaen i Midten, Odsherred Teater, Teatret OM, Teatret Møllen. >2 mio. kr.: Sjællands Teater/Teatret Fair Play, Limfjordsteatret, Opera Hedeland, Team Teatret og Mungo Park.

et ønske om dette, mens yderligere syv teatre er uafklarede. Teatrenes motivation for at blive §5-teater begrundes i mange tilfælde med teatrets ambitioner ift. volumen og kvalitetsniveau – herunder ønsker om fortsat at styrke disse. Mange signalerer således i deres skriftlige kommentarer til spørgsmålet, at de føler, de allerede er på et kunstnerisk og aktivitetsmæssigt niveau, der går ud over hvad et egnsteater forventes at levere.

»Teatrets åbenlyse vækstpotentiale [er] kunstigt holdt nede af begrænsende og ensrettende rammer, og en forældet tilgang til hvad et egnsteater er i Danmark.«

Denne kommentar fra spørgeskemaundersøgelsen indikerer en underliggende præmis, der går igen i flere svar om, at den aktuelle egnsteaterordning og det nuværende egnsteaterfelt er for 'provinsielt', ift. hvordan det konkrete teater ser sig selv. Et par af de teatre, der ønsker at blive §5-teater, tilkendegiver dog samtidig en vis bekymring forbundet hermed, eksempelvis ift. andre krav til bestyrelsessammensætning, risiko for udvanding af teatrets nuværende identitet eller andre strukturelle udfordringer ved at overgå til §5-ordningen. En af de konkrete bekymringer handler om bestyrelsessammensætningen og udpegning af bestyrelsesmedlemmer, som for §5 teatre styres af Kulturministeriet.

»§5 kræver en uhensigtsmæssig strukturel ændring af vores bestyrelsessammensætning, som - potentielt - vil udvande vores dna og mulighed for at fastholde vore egenidentitet.«

Alligevel ønsker dette teater at 'avancere' til noget større, fordi de forbinder det med muligheden for at kunne udvikle sig både ift. volumen og kvalitet. Dette går igen i et af de andre svar, der rejser spørgsmålet om:

»Måske er §5 teater ikke det rigtige sted for egnsteatrene at komme hen. Måske skal der en helt nu ordning/lovgivning til.«

En anden teaterleder skriver, at der er behov for

»en gentænkning af egnsteaterordningen og fx oprettelsen af et nyt regionalt teaterbegreb, som også rummer pædagogiske opgaver og tværkulturelle og tværkunstneriske samarbejder.«

Ligesom i spørgeskemaet er der blandede holdninger blandt de interviewede teatre – både om de kunne tænke sig at være §5 teater, men også hvilke konsekvenser det kan få. Et af teatrene giver udtryk for, at der er for mange egnsteatre, og at det på den måde ville give bedre mening at have færre og måske større. Et andet vil gerne være §5 og kan se en god ide i at have regionsteatre, men er samtidig bekymret for, at en masse små teatre forsvinder.

Det at se sig selv som et som muligt §5 teater handler også om at være et teater, der ikke kun hører til én by/kommune (også selvom man kun pt. er støttet af én kommune).

»Men igen, lad os nu tage vores kommune De vil gerne være i spil i hele kulturregionen. Det giver jo ingen mening, hvis jeg ikke ville det også. Selv, hvis det ikke var deres politik, jamen så giver det ingen mening, at jeg ikke prøver at søge publikum i hele kulturregionen«.

I flere af svarene i spørgeskemaundersøgelsen går det også igen, at større teatre uden for de store byer er med til at styrke scenekunsten i hele landet.

VI har i forbindelse med undersøgelsen også interviewet både et nuværende §5 teater og teatrets hjemkommune. Disse interviews giver et yderligere perspektiv på spørgsmålet om flere §5 teatre. Det beskrives, hvordan den større økonomiske ramme har givet nye kunstneriske muligheder:

»Ambitionen var jo netop, at vi skulle lave nogle større forestillinger, både sådan rent fysisk, altså scenografisk, men også skuespillermæssigt.«

Beskrivelsen af en øget kapacitet er noget af det, der understreges i interviewet, og der peges både på antal medvirkende, antal egenproduktioner og større scenografiske løsninger som noget af det, der bl.a. er muliggjort af overgangen til §5 teater. Ud over de styrkede muligheder, oplever teaterlederen også, at Slots- og Kulturstyrelsen langt hen ad vejen har været lydhør over for de ønsker, teatret selv har haft til fokuspunkter i rammeaftalen:

»Det er jo også privilegerede på en anden måde, at vi faktisk kan få lov til at lave det scenekunst, vi gerne vil lave.«

Samtidig beskrives overgangen fra at være egnsteater til at være §5 teater også som overgangen til et større bureaukrati og en højere grad af detailstyring i form af detaljerede rammeaftaler og afrapporteringer på en række konkrete måltal:

»Det er ikke bare lutter lagkage at komme på finansloven. Nej, det er det altså ikke. Det er lutter økonomisk lagkage, men der er også massevis af kontrol og massevis af regler. (...) de sætter jo tal på alt i dag, så alt det bliver målt og vejet, og vi skal hele tiden stå på mål for det, og det er for så vidt jo godt nok, for selvfølgelig skal vi stå på mål for de penge vi får. Men det er en ret firkantet konstruktion med rammeaftale, fordi den er så specifik.«

Til gengæld bliver §5 teatrene ikke som egnsteatrene vurderet på deres kunstneriske kvalitet, hvilket måske kan siges at være en mangel eller i hvert fald noget, man bør være opmærksom på, ift. hvad teatret prioriterer. Den øgede statslige indflydelse på rammerne for teatret betyder også, at kommunen mister en del af sin indflydelse. Kommunen går fra at være hovedtilskudsyder og direkte samarbejdspartner til at være deltager i dialogen mellem teater og Slots- og Kulturstyrelsen. Et eksempel herpå er kommunens indsigt i teatrets økonomi:

»Altså man kan sige, staten går ind og bestemmer alt, og på den måde er det da rigtig nok. Der kommer vi jo længere væk fra kommunen [...]. De er bare sponsor nu, og det er staten, der bestemmer, og det skal kommunen også vænne sig til.«

Det er ikke, fordi teatret har oplevet mindre opbakning fra kommunen, der også ser værdien i at få et styrket teater uden selv at skulle tilføre midler, men det betyder noget for den i øvrigt tætte sammenhæng mellem egnsteatrene og kommunerne, der, som vi vender tilbage til i kapitel 7, kendetegner forholdet mellem teater og kommune, idet teatret »ikke er et fuldt fuldgyldigt medlem af [det kommunale] fællesskab«.

Noget af det, der har været kritiseret ved udpegningen af de nuværende tre §5 teatre er, at processen var uigennemsigtig. Dette bekræftes af den interviewede teaterleder, der beskriver processen således: *»Det var jo i virkeligheden rent lobbyarbejde.«* Interviewet med Slots- og Kulturstyrelsen bekræfter, at det var en politisk aftale:

»Det er jo ren politisk beslutning. Man vil gerne lave nogle ændringer på scenekunstområdet og så var det ligesom dem man politisk set kunne blive enige om [...] Der ligger ikke nogen naturlig proces for at stige op igennem systemet på anden vis.«

Netop det forhold er noget af det, der har været kritik af, for det betyder de facto, at der ikke er nogen proces for at blive eller ophøre med at være §5-teater.

Opsamling

Det er tydeligt ud fra såvel interviews som de åbne svar i spørgeskemaerne, at der er et bredt ønske blandt egnsteatrene om at få bedre økonomiske rammer og at kunne udvide både aktivitetsmæssigt og geografisk. Der er samtidig stor skepsis over for, om løsningen vil være at indlemme flere af egnsteatrene under scenekunstlovens §5 og dermed overgå til at være forvaltet af staten. Der forestår dermed en større teaterpolitisk diskussion om, hvordan man bedst kan styrke den regionale scenekunst. Et vigtigt element er diskussionen af, hvordan man skal balancere mellem kommunernes selvbestemmelse over for en mere jævn geografisk fordeling af teatre i hele landet. Et andet vigtigt punkt er at overveje, hvad der eventuelt vil skulle ske med de egnsteatre, der ikke ville skulle inkluderes i en sådan ordning, herunder hvordan man også får sat fokus på vilkårene for de egnsteatre, der modtager i nærheden af minimumsstøtte.

6. EGNSTEATRENES ROLLE I DEN KOMMUNALE KULTURPOLITIK

Kommunerne er egnsteatrenes hovedtilskudsyder og varetager en række forskellige opgaver i forhold til teatrene. Samtidig er egnsteatrene store og markante lokale kulturinstitutioner, der sætter deres præg på deres kommuners kulturlandskab. Egnsteaterordningen er en politisk decentraliseret ordning, hvor kommunerne inden for lovgivningen selv både beslutter, *om* de vil have et egnsteater, og *hvilket* egnsteater de vil have. Af disse grunde er relationen mellem kommuner og egnsteatre central for forståelsen af egnsteatrenes rammevilkår. Vores undersøgelse viser dels, at der er et godt og tæt forhold mellem de fleste egnsteatre og kommuner og dels, at relationen mellem kommuner og egnsteatre rummer en række forskellige aspekter. Formelt er der et hierarkisk forhold, hvor kommunen er tilsynsførende og bevillingsgiver, men i høj grad er kommunen også en samarbejdspartner og egnsteatret er i mange tilfælde en central aktør ind i de kommunale kulturpolitiske processer.

Prioritering og værdsættelse

Generelt føler teatrene sig i væsentlig grad prioriteret og værdsat af både kommunalpolitikere, kulturforvaltning og de lokale borgere – omend opbakningen fra politikerne opleves en tand svagere end den, teatrene oplever at få fra embedsmænd og borgere.

Spørger man derimod kulturchefer og -konsulenter rundt i støttekommunerne, er det deres vurdering, at kulturforvaltningen spiller en særlig opgave som dem, der bakker mest op om egnsteatrene. I flertallet af tilfældene (64%) vurderer kommunerne således, at kulturforvaltningen i meget høj grad prioriterer det enkelte egnsteater, og at man i yderligere 30% af tilfældene i væsentlig grad prioriterer sit/sine lokale egnsteatre.

I flere af interviewene – både med teatre og kommuner – er det ikke altid helt klart, hvor stor opbakningen opleves til det pågældende egnsteater, og der er forskelle mellem de forskellige teatre. Af nogle interviews fremgår det, at egnsteatret ikke bliver vægtet særligt højt, mens det i andre er tydeligt, at egnsteatret er respekteret og har en væsentlig plads i den kommunale kulturelle profil. Sidstnævnte kommer bl.a. til udtryk i følgende citat fra en af de interviewede kommuner, da de bliver bedt om at beskrive teatrets betydning for deres kommune:

»Jeg vil jo sige som et væsentligt kulturelt fyrtårn i både kommunen og i landsdelen. Det er ligesom vores port ud mod de andre kommuner, og det er et væsentligt element i en kulturel profil af kommunen, hvor vi jo som den eneste sidder med egnsteaterdelen. Og det bryster vi os af og forsøger også at bruge det som platform for samarbejder med de andre kommuner i øvrigt.«

Generelt peger stabiliteten i egnsteaterlandskabet på, at der er stor opbakning til egnsteatrene. Det har i hele perioden fra 1996 og frem været relativt få kommuner, der har valgt at lukke deres egnsteater, og det er typisk sket for teatre, der kun har været egnsteatre i en kortere peri-

ode, fx. en eller to aftaleperioder. Som vi påpegede i afsnittet om lukning af egnsteatre, er en god kommunal opbakning helt afgørende for egnsteatrene.

Kommunale kulturpolitikker

I langt de fleste af støttekommunerne har man en nedskrevet kulturpolitik. Men kun i halvdelen af disse nævner kulturpolitikken noget om egnsteatrene. Dette til trods for at egnsteatrene er relativt store kulturinstitutioner set i et kommunalt perspektiv. I en del af de kommunale kulturpolitikker, hvor egnsteatret ikke er nævnt, fylder idrætsog fritidspolitikken meget, og de lokale kulturinstitutioner nævnes generelt ikke. Som en af de interviewede teaterledere udtrykker det:

»Jeg mener, de har en fritidspolitik. Så vi snakker det brede kulturbegreb, hvor man kan sige, den professionelle del måske fylder mindst. (...) Jeg har været med til at skrive den tidligere, så vi har været meget mere centrale i den, men det er vi ikke længere«.

I andre kommuner nævnes nogle af de store kommunale kulturinstitutioner, mens egnsteatre og andre selvejende institutioner ikke nævnes, hvilket kan ses som et udtryk for, at det er de kommunale institutioner, der vægtes højest, men også for, at de i særlig grad er forpligtede på at bidrage til at implementere kommunens kulturpolitik. Her har de selvejende institutioner en anden rolle. Der er også eksempler på kulturpolitikker, hvor teatret ikke nævnes med navn, men prioriteringen af professionel scenekunst indgår som et prioriteret element i kulturpolitikken.

Blandt de kommuner, der eksplicit nævner egnsteatret, er Svendborg Kommune, hvor planerne om bygning af en ny teaterbygning har været med til at sætte fokus på egnsteatret. I kommunens kulturpolitik er der et punkt, der hedder Teaterhus Svendborg, hvor ambitionen er at bygge *»et nationalt nyskabende teaterhus og sydfynsk kulturelt kraftcenter for alle borgere og besøgende«* (Svendborg Kommune 2020).

Her er det tydeligt, at egnsteatret ikke alene er en del af kulturpolitikken, men også indgår i en bredere byudviklingsstrategi. Det peger på, at egnsteatrene potentielt kan bidrage til lokalsamfundet og kommunale strategier på en række forskellige måder.

Et interessant perspektiv i forhold til at forholde sig til den kommunale kulturpolitik kommer til udtryk i følgende citat fra et af de interviewede teatre:

»Det er nedskrevet, at vi tænker os selv ind i kommunens kultur- og fritidspolitik. I modsætning til en af de andre kulturinstitutioner, vi har her i byen, hvor kommunen går ind og dikterer ret mange ting. Der kan man sige – på godt og ondt, at kommunen kan jo ikke diktere os noget, når egnsteateraftalen først er lavet, og derfor er det hele jo bundet op på den. De rammer der bliver lagt dér, og den gode dialog vi så ligesom har.«.

Udover at citatet viser, at man som teater ser sig selv ind i en kommunal kontekst og gerne vil bidrage aktivt, viser det også en proaktiv og strategisk tilgang. Man er her med til at legitimere sin plads ved at vise, at man støtter op om den gældende kulturpolitik, men samtidig sikrer denne tilgang også en højere grad af medbestemmelse og dermed frihed til selv at definere sin rolle ind i den kommunale kulturpolitik.

Kulturpolitiske prioriteringer

I vores spørgeskemaundersøgelse har vi spurgt kommunerne til, i hvilken grad de vægter, at teatrene prioriterer deres indsats inden for seks forskellige områder.

Vigtigst for støttekommunerne er det, at egnsteatrene prioriterer det kunstneriske niveau. Næsten lige så vigtigt – og i naturlig forlængelse af et højt, kunstnerisk niveau – er det for kommunerne, at teatrene bidrager til at styrke støttekommunernes kulturelle image og giver kommunernes børn og unge gode kulturoplevelser.

Lidt lavere prioriterer kommunerne, at teatrene bidrager til innovation og kreativitet i kommunen. Klart lavest prioriterer kommunerne, at teatrene trækker turister, ligesom de heller ikke lægger særlig meget vægt på, at teatrene bidrager til bosætningen ved at tiltrække nye borgere.

Når vi spørger teatrene om deres egen vægtning af de samme seks områder, er de – med en enkelt undtagelse – helt enige med kommunerne. Undtagelsen består i, at teatrene ikke vægter deres bidrag til kommunens kulturelle image lige så højt, som kommunerne gør. Derudover er teatrene helt enige i at vægte kunstnerisk niveau og gode oplevelser til kommunens børn og unge meget

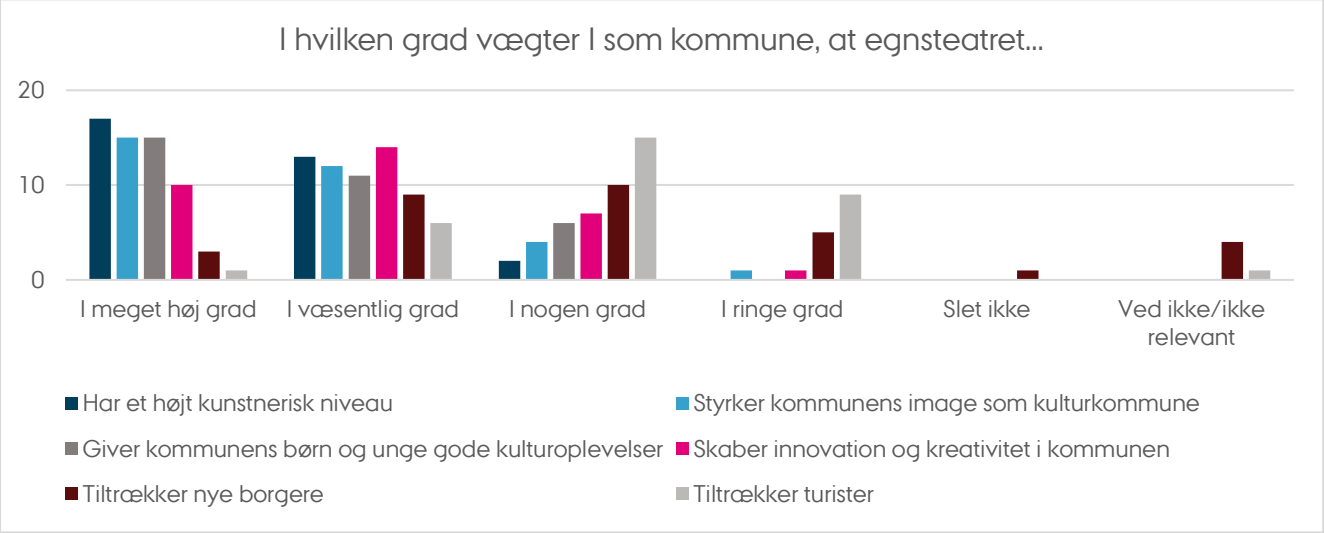

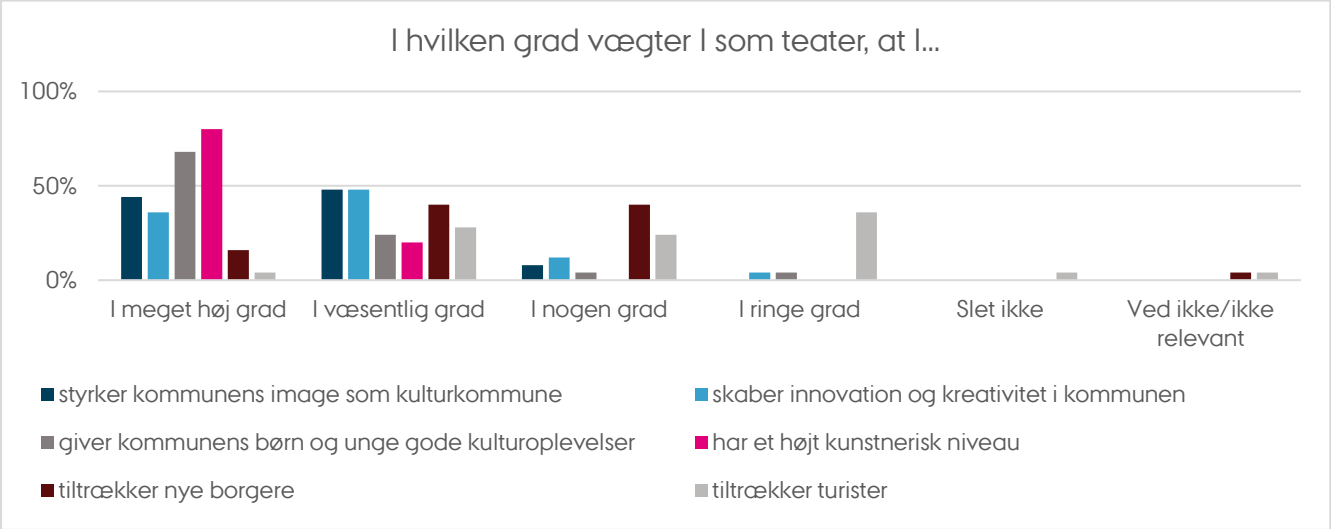

højt, mens tiltrækning af turister og nye borgere vægtes lavest.

Disse besvarelser er interessante, fordi de peger på, at såvel teatre som kommuner prioriterer de kulturelle effekter højest, mens de mere instrumentelle effekter prioriteres væsentligt lavere. Der er nok ingen tvivl om, at de statslige rammer og den forpligtelse, der er indskrevet i lovgivningen, her spiller en rolle. De kommunale embedsmænd ved godt, at det er hovedformålet med egnsteateraftalen at skabe professionel scenekunst.

I interviewundersøgelsen kom der en række forskellige perspektiver frem, når vi spurgte ind til teatrenes rolle lokalt og kulturpolitisk. Et enkelt af de interviewede teatre giver udtryk for, at de er usikre på, hvor kommunen gerne vil hen, da de oplever en manglende sammenhæng mellem krav og støtte.

Andre oplever ikke, at det er et problem, og udtrykker en forståelse for og forventning om, at egnsteatret bidrager bredt. Som det allerede er nævnt, er der flere af de interviewede kommuner, som fremhæver, at teatret har stor betydning for kommunen og bidrager til kommunens kulturelle profil. Samtidig kobler en af de interviewede kommuner prioriteringen af egnsteatrene sammen med bosætning.

»Det har en stor betydning, fordi kommunen ikke har store kulturinstitutioner. Der er også nogle, der mener, at det [teatret] kan bruges i forbindelse med tilflyttere. (...) Det bliver brugt i fortællingen om, hvad kommunen egentlig har«.

Blandt teatre og kommuner er der bred enighed om, at lokal forankring er af stor betydning for den kommunale opbakning og for, at teatret reelt indgår som en aktiv

medspiller i det lokale kulturliv. Det kommer fx til udtryk hos en af de interviewede kommuner:

»Så er det også et væsentligt, måske nærmest kulturpolitisk element, i forhold til sammenhængskraften i kommunen, hvor vi forsøger i kraft af den sidste aftale at gøre det til en kulturoplevelse, der også rammer landdistrikterne. Og på den måde også kan bidrage til noget fælles kulturel identitet i kommunen«.

Interviewene viser, at der er store forskelle på, hvordan de forskellige egnsteatre arbejder med at skabe lokal opbakning. For nogle handler det om, at det kunstneriske indhold skal tage udgangspunkt i det lokale, mens det for andre især handler om at tiltrække et lokalt publikum samt bidrage til at give kommunen synlighed og omtale. Disse forskelle fremhæves hos et af de interviewede teatre som noget af det unikke ved egnsteatrene.

Lokal, national og international anerkendelse og synlighed

Det er langt vigtigere for støttekommunerne, at egnsteatrene er synlige lokalt, end om de er synlige bredt i Danmark. Tilsvarende er det langt vigtigere for kommunerne, at teatrene opnår anerkendelse lokalt, frem for nationalt eller internationalt – og at teatrene samarbejder med lokale aktører frem for nationalt eller internationalt.

Kommunerne efterspørger således entydigt et lokalt aftryk både i forhold til at skabe synlighed, få anerkendelse og indgå i samarbejder. Stort set alle kommuner (29 af 33) tilkendegiver, at det i meget høj eller væsentlig grad er vigtigt med lokal synlighed, mens kun 12 af kommunerne finder det lige så vigtigt med national synlighed. En af de interviewede kommuner formulerer det på denne måde:

»Ja, det er egentlig både lokalt og regionalt. Og så kan man sige, at der jo dukker rigtig, rigtig gode historier op en gang imellem, hvor vi er heldige at have en kvalitet på et egnsteater, der formår at skabe en national dagsorden.«

Alle kommuner vægter lokal anerkendelse højt (I meget høj grad: 17, væsentlig grad 14, nogen grad 1), mens over halvdelen i meget høj eller væsentlig grad finder den nationale anerkendelse vigtig. Det er relativt få, der finder international anerkendelse lige så vigtig (2 finder det i meget høj grad vigtigt, mens 5 finder det vigtigt i væsentlig grad. At dette ikke prioriteres nær så højt, er også et udtryk for, at det at opnå international anerkendelse kan være svært for et relativt lille teater med mange lokale aktiviteter.

Det betyder imidlertid ikke, at kommunerne er uinteresserede i internationale samarbejder. Den højeste prioritet er lokale samarbejder, som 19 kommuner i meget høj grad finder vigtigt, 11 kommuner i væsentlig grad finder vigtig, mens kun 1 kommune kun finder det vigtigt i nogen grad. Til gengæld prioriterer kommunerne samlet set det internationale samarbejde lige så højt som det nationale.

I forhold til interviewundersøgelsen er det særligt teatrene, der er inde på deres rolle nationalt (og internationalt). Flere af dem vægter det at være synlige andre steder end i det lokale højt. Det beskrives af et af de interviewede teatre på følgende vis:

»Det er vigtigt for os at være et fyrtårn. Og man kan sige et fyrtårn har jo en lokal funktion, og skal samtidig kunne ses. Og i virkeligheden, hvis man er heldig, også være noget, som folk ikke bare sejler udenom, men også navigerer efter. Dét at teatret har en relativt høj status lokalt er også, fordi vi er så anerkendt nationalt. (...) jeg har en oplevelse af, at det betyder noget for kommunen, at man er stolte af at have et teater, der producerer lokal scenekunst med et nationalt, internationalt format«

Teatrenes vægt på national og international anerkendelse, kan skyldes flere ting, men særligt i forhold til relationen til kommunen kan det have en betydning for den lokale anerkendelse, at man klarer sig godt andre steder end lokalt.

Det lokale og kunstnerisk profil

Flere af teatrene giver i interviewene udtryk for, at de lægger vægt på, at den lokale forankring også kommer til udtryk kunstnerisk, og at det er med til at gøre egnsteatrene særlige. Det kommer eksempelvis til udtryk i følgende citat, hvor en af de interviewede teatre fortæller om tilknytningen til det lokale:

»Jeg er gået all in på det med, at jeg laver jo forestillinger, som er ultra lokale. Og jeg mener, at det dybest set er det eneste, der giver mening. Hvorfor skal jeg lave Romeo og Julie? Den laver de bedre på Det Kongelige Teater. Hvis jeg skal lave den, så skal det være min egen

udgave, som handler om noget her. Som knytter sig til det publikum, der er her (...). Vi er en del af den lokale virkelighed«.

Hvor dette citat tegner et tydeligt billede af et egnsteater, som sætter fokus på, at den kunstneriske profil er tæt forbundet med det lokale, har et af de andre teatre næsten den modsatte tilgang, da det for dem handler om, at man »skal give verden til det lokale«, og det er det udefrakommende, som er særligt relevant ind i deres kunstneriske profil. Dette kan også ses som et udtryk for, at selvom egnsteaterordningens statslige rammer er relativt præcise, er der fortsat en del, som dyrker deres 'unikke karakter', og at egnsteatrene kunstnerisk set spænder bredt, og dermed også bidrager til den kunstneriske mangfoldighed i Danmark.

7. SAMARBEJDE MELLEM EGNSTEATRE OG KOMMUNER

I dette kapitel fokuserer vi på samarbejdet mellem egnsteatre og kommuner. Vi sætter fokus på en række forskellige samarbejdsrelationer, både den primære mellem egnsteatre og kulturforvaltningen og det efterhånden meget udbredte samarbejde mellem egnsteatrene og andre forvaltningsområder. Til sidst i kapitlet ser vi på hvad det betyder for relationen mellem teater og kommune, at et egnsteater har flere støttekommuner.

Samarbejde og dialog

At kommunerne generelt prioriterer egnsteatret højt, afspejles tilsyneladende også i et godt samarbejde mellem teatre og kommuner. Allerbedst er teatrenes samarbejde, ifølge teatrenes egen vurdering, med kulturforvaltningerne, hvor teatrene i 89% af tilfældene oplever, at der i væsentlig eller meget høj grad er et godt samarbejde med kulturforvaltningerne i støttekommunerne.

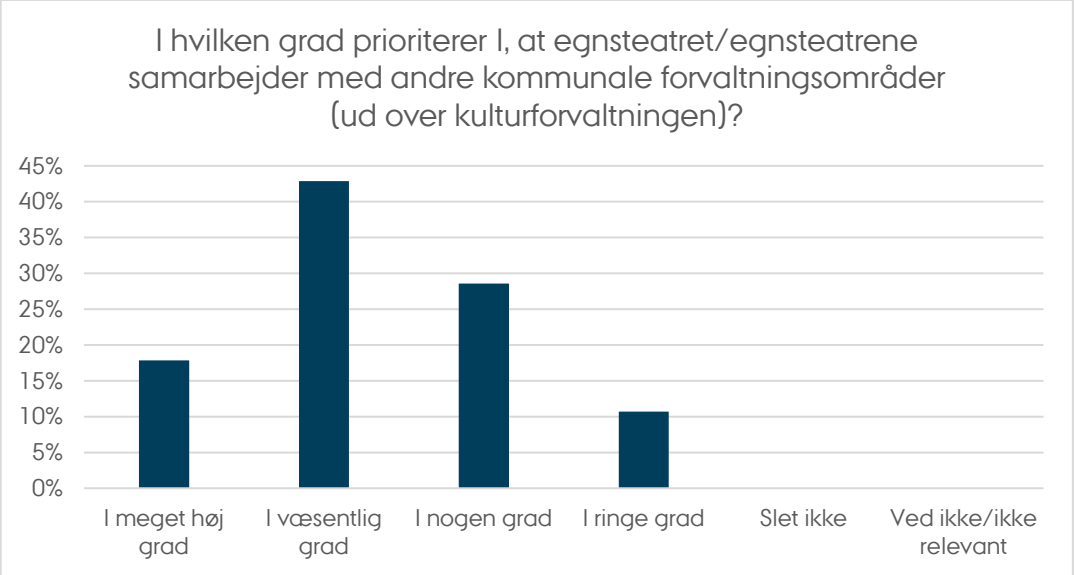

Også i interviewene peger de fleste på, at der er en god samarbejdsrelation mellem kommune og egnsteater og vice versa. Både de interviewede teatre og kommuner beskriver, hvordan man bare kan "gribe telefonen og ringe", hvilket peger på, at der er en nærhed mellem de to parter. Når de interviewede teatre og kommuner taler om dette, er det især relationen mellem teatret og den kommunale forvaltning, det drejer sig om. Afstanden til det politiske lag kan derimod være lidt længere. Her kan en evaluering eller forhandlinger om en ny egnsteateraftale være noget af det, som får skabt et ejerskab til teatret. Dette fremhæves bl.a. af en af de interviewede kommuner, der, som nævnt tidligere i rapporten, valgte at inddrage politikerne i start- og slutfasen i forbindelse med indgåelse af ny aftale:

»Hvad er det for en rolle, et egnsteater egentlig skal have? Og hvorfor er det vigtigt, det er her, og hvad kan det? Det er enormt vigtigt, at det politiske ejerskab etableres, og at der sikres en forståelse. For ellers er det svært at forvente, at der sidder kulturpolitikere, og kæmper en sen budgetnat i forhold til at få sådan noget med hjem«.

Flere af de interviewede egnsteatre og kommuner nævner endvidere mere eller mindre eksplicit, at en opsøgende og aktiv teaterleder kan have en positiv betydning for at gøre sig synlige i forhold til politikerne. Som vi beskrev i analysen af betydningen af kommunalt udpegede bestyrelsesmedlemmer, kan det at have en politiker i bestyrelsen ligeledes mindske afstanden til det mere politiske niveau.

Noget der bl.a. fremhæves positivt fra teatrenes side er, at kommunerne ikke blander sig i det kunstneriske. Der virker til at være en forståelse for, at det langt hen ad vejen er teatrenes domæne, og det er desuden en vigtig måde at føle, at man som teater har en frihed. Der er dog et enkelt af de interviewede teatre, som nævner, at der er et stærkt ønske fra kommunens side om at have en bred målgruppe, og at denne forventning kan være med til at udvande muligheden for at have en klar kunstnerisk linje. Det gælder særligt, hvis kravene til teatret ikke matcher de økonomiske ressourcer. Her er kombinationen af krav og støtteniveau med andre ord med til at sætte rammerne for teatrets kunstneriske muligheder.

Tværgående samarbejder

Som vi så tidligere, prioriterer kommunerne lokale samarbejder højt. I og med at egnsteatret i langt de fleste kommuner er eneste professionelle scenekunstproducent, betyder det også, at kommunerne forventer et samarbejde med andre typer af aktører. Ved undersøgelsens start gav flere egnsteaterledere udtryk for, at egnsteatrene i stigende grad forventedes at indgå i tværfaglige samarbejder på tværs af politik- og forvaltningsområder, en tendens der også er beskrevet i andre

sammenhænge.[22] Med det udgangspunkt har vi inkluderet tværgående samarbejder som et af aspekterne i undersøgelsen, hvor vi har spurgt kommunerne til, i hvilken grad de prioriterer, at egnsteatrene samarbejder med andre forvaltninger.

Generelt prioriterer støttekommunerne, at egnsteatrene også samarbejder med andre forvaltningsområder. Knap 2/3 af støttekommunerne prioriterer i væsentlig eller meget høj grad, at deres egnsteatre også samarbejder med den øvrige, kommunale forvaltning. Dette ønske kommer også til udtryk i interviewene. En kommune nævner også, at de gerne så endnu flere samarbejder, der understøtter velfærdsområderne:

»Og så har jeg en chef, der er meget interesseret i at bruge fritids- og kulturområdet til at understøtte det sociale, men særligt helheds-sundheds-aspektet og ligesom få pushet området derovre, fordi hun kan se så meget potentiale i at udfolde kulturkvaliteterne inden for velfærdsområderne«.

Der kan være flere grunde til, at kommunerne ønsker samarbejder på tværs af forvaltningsområder, men i forlængelse af citatet her, bliver der bl.a. peget på, at der måske er 'flere penge' på disse områder, og derfor kan samarbejder være gavnlige – især med et lavt kulturbudget. Set fra et teaterperspektiv virker det til, at mange egnsteatre gerne vil samarbejde med andre forvaltningsområder, men her kan de opleve barrierer ift. at skabe forståelse for værdien af at involvere egnsteatret.

»Men ellers har forvaltninger også haft lidt svært ved at se... Hvad kan vi bruge jer til? Og der skal vi være bedre til at forklare, hvad er det egentlig, vi kan bruges til? Hvad kan vi gøre? Hvordan kan vi samarbejde?«

Det kræver med andre ord oversættelsesarbejde og om at tydeliggøre ens værdi, og det at kulturområdet er et lille område kan også være en ulempe i forhold til at løfte opgaver på andre områder. Det kommer fx til udtryk hos en af de interviewede kommuner, da snakken falder på kulturforvaltningens rolle ift. egnsteatrets samarbejder med andre forvaltningsområder:

»Vi har ikke et formelt samarbejde lige nu [med andre forvaltningsområder]. Men der er viljer på begge sider. Men jeg tror også, vi er jo lidt udfordret af, at vi administrativt ikke har så store muskler. Det tror jeg langt hen ad vejen, det bliver hæmmet af. For mange af de her projekter kræver jo en koordinator, som holder styr på det. Det er bare svært, når det kun er mig.«

Ønsket om samarbejder kan også ses i sammenhæng med, at det for stort set alle de interviewede kommuner er vigtigt, at man når ud til et bredt publikum – herunder at spille mere aktivt sammen med lokalsamfundet – og det kan samarbejder være med til. Det beskrives af en af de interviewede kommuner på følgende vis:

»Vi er som kommune en aktiv del af det her med at være opmærksomme på, at det ikke bliver en lukket fest for 90 glade abonnenter, men at det bliver et teatertilbud eller kulturtilbud til alle kommunens borgere, høj som lav. Og i det perspektiv kan man jo godt tage teaterordningen, som de administrerer. Men også i den sidste [egnsteater]aftale, hvor vi får dem ud i forsamlingshuse, så Gårdmand Bjørn også kan se: 'Det er faktisk også mit teater, og hvorfor giver det mening, at vi bruger penge på det. Nu ligger det lige henne i forsamlingshuset. Så kunne jeg godt gå hen og se.' Vi skal være opmærksomme på, at det, at det bliver en åben fest og ikke en lukket fest, fordi det har noget med de dannelseselementer, der kan ligge i selve tilbuddet, men også i forhold til ejerskabet og brugen af skattekroner«.

Som citatet viser, kan det at nå bredt ud både skyldes et ønske om at give borgerne gode kulturoplevelser, men det kan også være en måde at legitimere egnsteatrene på.

Kulturforvaltningens rolle i tværgående samarbejder

I forlængelse af kommunernes forventning om, at teatrene samarbejder mere bredt med de forskellige forvaltninger, har vi også spurgt kommunerne om, hvorvidt kulturforvaltningen selv har bidraget til sådanne samarbejder med andre forvaltningsområder.

Særligt i forhold til børn og unge har kulturforvaltningen i mange kommuner aktivt bidraget til samarbejder. Det gælder for 23 af 28 kommuner, hvilket peger på, at egnsteatrene spiller en stor rolle også som børneteaterproducenter og som udbydere af teaterpædagogiske aktiviteter. Der er således et væsentligt spring ned til ældreområdet, som næstflest kulturforvaltninger har bidraget til samarbejder med. Det har 12 kommuner gjort inden for

[22] Dette samarbejde er i Mangset (2020) blevet beskrevet som en generel kulturpolitisk udvikling. Degn et al. belyser prioriteringen af det tværfaglige samarbejde i kommunerne i forbindelse med Aarhus 2017 (https://projects.au.dk/fileadmin/projects/IMPACT_2017/Temarapport_3_rethinkIMPACTS.pdf)

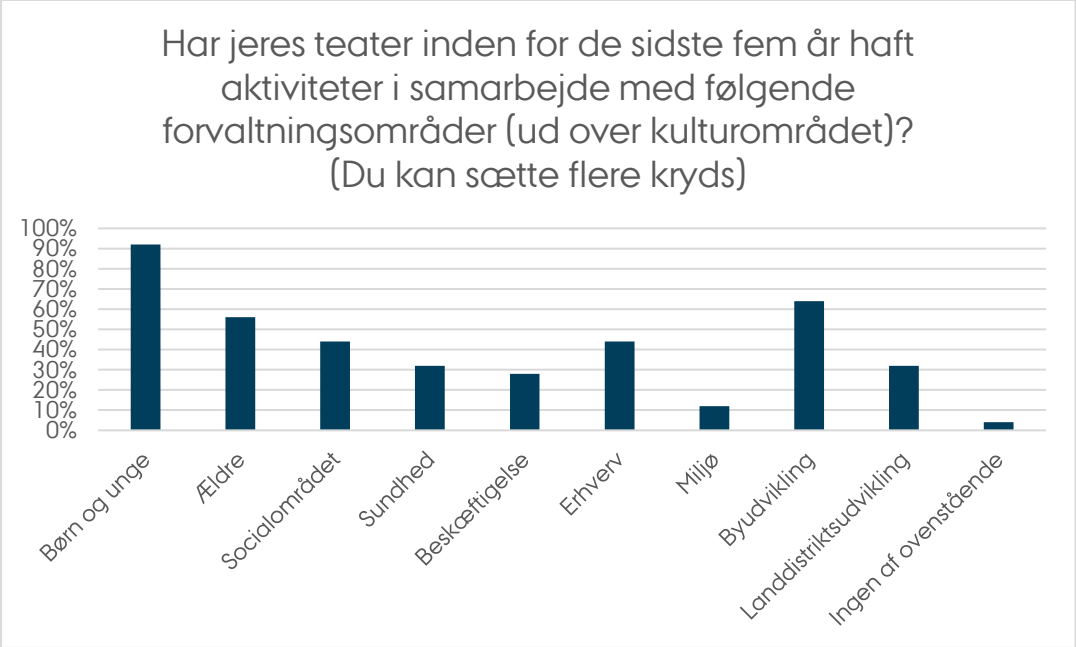

de sidste fem år. Kun i to af støttekommunerne har man ikke bidraget til samarbejde med nogen af de oplistede forvaltningsområder.

At kulturforvaltningerne i høj grad har forsøgt at stimulere samarbejder inden for børne- og ungeområdet, afspejler sig da også i de samarbejder, teatrene selv angiver at have haft inden for de sidste fem år. I alt 23 teatre af de 25 teatre har haft samarbejder med den kommunale forvaltning på dette område. Herudover har to tredjedele af teatrene haft kommunalt samarbejde inden for byudvikling, lidt over halvdelen har samarbejdet med ældreområdet, mens knap halvdelen af teatrene har samarbejdet med kommunerne knyttet til erhvervsindsatsen og/eller socialområdet. Kun et enkelt af egnsteatrene har slet ikke samarbejdet med nogen af de oplistede forvaltningsområder.

Sekundære aktiviteter

Især interviewundersøgelsen giver et indtryk af, at det stadig er teatret og kulturforvaltningen, der er opsøgende snarere end, at det er de andre forvaltninger, der ser egnsteatret som en naturlig bidragsyder. Dette kan give skævheder i samarbejdet og betyde, at det i høj grad er egnsteatret og kulturforvaltningen som den opsøgende part, der skal initiere og med stor sandsynlighed også finansiere de tværgående aktiviteter, der rækker ud over primæraktiviteten. Dette blev bl.a. diskuteret på egnsteaterkonferencen på Limfjordsteatret, og det er tydeligt, at teatrene og kommunerne har forskellige praksisser her. Mens nogle teatre holder fast i, at sådanne aktiviteter skal finansieres ud over driftsbevillingen, er der andre teatre, der gennemfører identiske aktiviteter som en del af deres drift. Dette afspejler både forskelle i egnsteatrenes forståelse af deres eget formål og af deres styrke i forhold til selv at kunne sætte betingelserne for tværfaglige samarbejder.

Der er blandt de interviewede teatre og kommuner stor forskel på, hvilke forventninger der er fra kommunens side til at samarbejde eksternt. Det gælder ligeledes, hvor mange aktiviteter, der laves ved siden af teaterproduktionen, samt hvilken form de skal have. Groft sagt spænder det fra ingen krav om sideaktiviteter til det, der fra egnsteatrets side bliver vurderet som for mange i forhold til de ressourcer, det har rådighed. Et teater med få sideaktiviteter giver i et interview udtryk for, at de til tider synes, det kunne være sjovt at lave flere ting som ikke er en del af deres faste praksis og forpligtelser, men er samtidig bekymrede for, at det pludselig ville give kommunen gode ideer og dermed tilføje ekstra krav.

»Det kan være farligt at begynde at gå ind i de dialoger, fordi hvad så hvis man først gør det én gang? Bliver det forventet, at man gør det igen? (...) Bliver det så pludselig krævet af os, at vi skal gøre det for altid? (...) Det er sådan en meget, meget sensibel balancegang på hvilke døre, man har lyst til at åbne politisk«.

Citatet vidner om, at selvom man har en rigtig god relation til støttekommunen/-erne, er man som teater bevidst om, at det hurtigt kan blive en kommunal interesse at forpligte egnsteatret til en række sideaktiviteter, hvis formål ikke nødvendigvis først og fremmest er kunstnerisk.

Egnsteatre med flere støttekommuner

Knap en tredjedel af egnsteatrene i undersøgelsen har flere støttekommuner bag sig – og tilsvarende indgår knap halvdelen kommunerne i undersøgelsens datagrundlag i en konstruktion, hvor flere støttekommuner står bag ét egnsteater.

Dette kunne umiddelbart tænkes at give udfordringer med eksempelvis modstridende krav/ønsker fra de forskellige, involverede parter. Men spørgeskemaundersøgelsen viser, at såvel kommuner som teatret involveret i tværkommunale egnsteateraftaler lader til at være ganske tilfredse med denne løsning.

Typisk vurderer både kommuner og teatre, at en tværkommunal aftale giver en mere stabil ramme for teatret. Samtidig vurderer flertallet af kommunerne, at den tværkommunale aftale kun i ringe grad indbefatter modstridende krav til teatret. Denne vurdering bakker teatrene op om; halvdelen af teatrene vurderer endda, at det slet ikke er tilfældet.

Af de egnsteatre, der har mere end én støttekommune, har fem teatre to, et teater har tre støttekommuner og to egnsteatre har fire. Der er relativt stor forskel på, hvilken rolle de kommuner, der ikke er teatrets hjemkommune, spiller. Det gælder både ift. indflydelse og i forhold til støttekroner.

Ligestillede kommuner

De to egnsteatre Operaen i Midten og Opera Hedeland har henholdsvis fire og tre ligeværdige støttekommuner, der alle bidrager ligeligt ud fra befolkningstal. Det betyder også, at alle støttekommuner har en forventning om, at de får lige meget ud af egnsteatret. For Opera Hedelands vedkommende løses naturligt ved at forestillingerne spiller i Hedeland, der er et naturområde, der ligger i alle tre kommuner.

For Operaen i Midten er forpligtelsen over for de enkelte kommuner indskrevet direkte i egnsteateraftalen, og der lægges stor vægt på, at egnsteatrets aktiviteter er ligeligt fordelt mellem de fire kommuner.

»Teatret vil i aftaleperioden række ud til et tættere samarbejde med og i hjemkommunerne. Dette sker gennem løbende udviklingsdialoger, samarbejdsrelationer og ved at udvikle out-reach aktiviteter for at øge teatrets synlighed« (s. 3).

Operaen i Midten har også repræsentanter fra alle fire kommuner i sin bestyrelse, hvilket betyder, at der er politisk flertal i bestyrelsen.

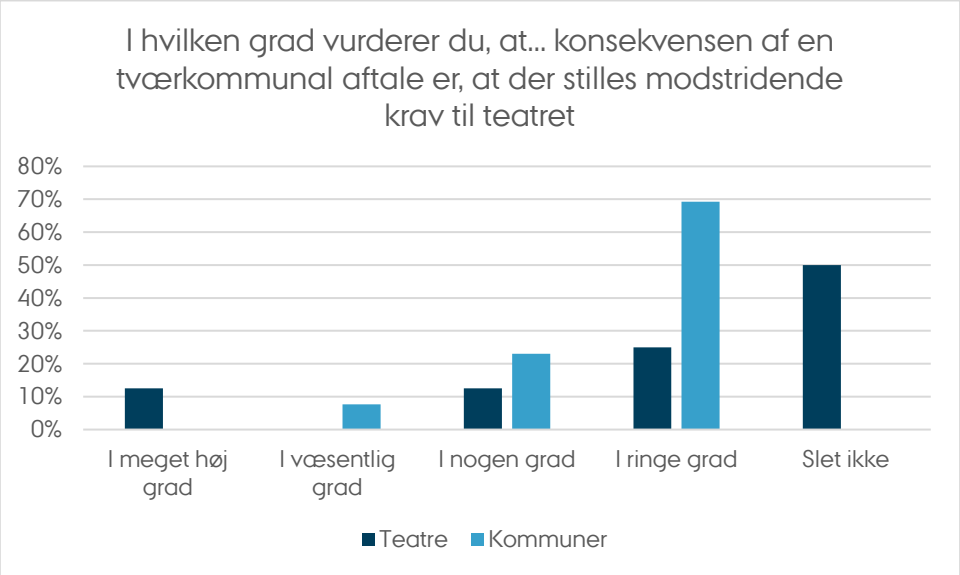

Også Limfjordsteatret har som noget nyt fra 2021 to hjemkommuner[23]. Ift. økonomisk støtte er de nogenlunde ligestillede, idet Thisted Kommune, der bidrager med den mindste støtteandel, står for omkring 40% af det samlede driftstilskud. I modsætning til Operaen i Midten og Opera Hedeland, har Limfjordsteatret et fast hjemsted i Nykøbing Mors, men har også i forbindelse med indgåelse af egnsteateraftalen med Thisted Kommune fået fast spillested i Thisted. Også her er begge kommuner repræsenteret i bestyrelsen.

Én hjemkommune og en række nabokommuner

Over de seneste to egnsteateraftaleperioder har en række etablerede egnsteatre indgået aftaler med nye nabokommuner. Det gælder Team Teatret, der nu også har en aftale med Ikast-Brande Kommune, Mungo Park, der siden 2017 også er egnsteater i Gladsaxe Kommune, Odsherred Teaters egnsteateraftale inkluderer også Kalundborg Kommune. Og fra 2018 indgik Faaborg-Midtfyn Kommune i BaggårdTeatrets egnsteateraftale, der fra 2021 også inkluderede Ærø og Langeland Kommune. Også Sjællands Teater, der er en fusion af de to egnsteatre, Holbæk Teater og Teatret Fairplay, udvidede ved fusionen i 2021 egnsteateraftalen til også at inkludere Slagelse Kommune.

I alle disse tilfælde gælder det, at egnsteatret tydeligt har en hjemkommune, som er der, teatret har sit eneste eller primære fysiske tilhørssted, og at det er hjemkommunen, der yder langt størstedelen af den kommunale støtte. Mest ligeligt fordelt mellem de forskellige kommuner er støtten til Sjællands Teater, hvor Slagelse Kommune bidrager med omkring 13% af det samlede kommunale tilskud. Til sammenligning giver en kommune som Langeland kun omkring 1% af BaggårdTeatrets samlede kommunale driftstilskud.

For egnsteatrene er udvidelsen til flere kommuner en mulighed for både at sikre flere midler og en højere grad af stabilitet. Risikoen ved denne konstruktion er dog, at teatret også skal kunne håndtere den balancegang, det er at levere til flere kommuner. Her har et af de interviewede egnsteatre oplevet, at hjemkommunen som udgangspunkt var skeptisk over for at dele ejerskabet til teatret med en anden kommune:

»Vi har virkelig haft nogle politikere, der har givet udtryk for, at det er vores teater. Og så er der nogen, der ikke tænker over det. (...) Det er jo helt klart hjemkommunen, der stadigvæk er nummer ét. Men man kan sagtens få nogen, som synes, at nu bliver det måske lidt udvandet.«

Ser vi på egnsteateraftalerne, er der står forskel på, hvordan forpligtelsen over for mere end én kommune kommer til udtryk i dem. I Team Teatrets aftale står der eksplicit konkrete delmål med Ikast-Brande Kommune.

»Team Teatret præsenterer hver sæson mindst fire opførsler af teatrets egenproduktioner for børn og unge i Ikast-Brande Kommune, forestillingsrelaterede aktiviteter samt et antal dramapædagogiske forløb« (s. 2).

Også Sjællands Teaters egnsteateraftale rummer en udførlig liste over konkrete delmål for både Holbæk og Slagelse Kommune. Til sammenligning står der intet om, hvilke forpligtelser Odsherred Teater har ift. aktiviteter i Kalundborg Kommune. Inkluderingen af flere kommuner i egnsteateraftalerne er langt hen ad vejen drevet af teatrenes ambitioner om at blive større. Som en af de interviewede kommuner udtrykker det ift. egnsteatrets ønske om at få flere kommuner med:

»Det var helt klart et ønske fra teatret. Det var specielt under den tidligere leder (...). De slog meget på det der med at være regionsteater, og ville nærmest gerne have en landsdelsscene på et tidspunkt. (...) Der var ambitioner på et helt andet plan på det tidspunkt. Og der blev flirtet med mange kommuner.«

For både BaggårdTeatret og Sjællands Teater er udvidelsen af antallet af støttekommuner helt eksplicit knyttet sammen med disse teatres ambitioner om at blive §5-teater eller på anden måde komme ind i en støtteordning for større teatre, end egnsteaterordningen er det i dag.

[23] Limfjordsteatret har også tidligere været egnsteater i Skive Kommune, dog med et væsentligt mindre støttebeløb herfra end det nu er tilfældet med Thisted Kommune.

8. KONKLUSION

Som afslutning på spørgeskemaet har vi spurgt både egnsteatre og støttekommuner om "idéer til tiltag, der vil kunne skabe (endnu) bedre rammevilkår for egnsteatrene i fremtiden". Blandt teatrene er der mange, der forholder sig til §5 og muligheden for at vokse. Herudover er der en stor del af kommentarerne, der handler om den lave og usikre refusionsprocent og påpeger, at begge dele er et problem:

»Det er et kæmpe problem og en tikkende bombe under egnsteatrene, at den statslige refusionsprocent er variabel og ændres løbende. En fastlæggelse af refusionsprocenten – og selvfølgeligt gerne på 50% ville få rigtig mange egnsteatre til at sidde sikrere i deres kommuner.«

Som vi påpegede i kapitel 2, så er diskussionen om en genindførelse af en fast refusion på 50% forsvundet fra den nationale kulturpolitiske dagsorden, men lever altså blandt egnsteaterlederne, ikke mindst fordi den kommunale budgetusikkerhed også påvirker deres opbakning til egnsteatrene.

Dette ønske nævnes også af en af de kommunale respondenter, mens der her ellers er fokus på bl.a. egnsteateraftalerne. Der er her et ønske om, at der »tages udgangspunkt i de lokale forhold, når processen med ny aftale startes.« Et andet ønske er, at målene i aftalerne i højere grad gøres »klare, tydelige og målbare.« Generelt har kommunerne væsentligt færre forslag til forbedring af rammerne, hvilket også peger på, at egnsteaterlederne naturligt både har en større indsigt og et større engagement i ordningen.

Et af de aspekter, flere egnsteaterledere peger på, er ønsket om at styrke diversiteten blandt egnsteatrene, både konkret ved at indlemme flere teatre, der producerer fx nycirkus eller dans, men også mere bredt. Her er det værd at se på den historiske udvikling, som i et længere perspektiv er, at egnsteatrene er kommet til at ligne det resterende teaterfelt mere (Hansen 2010). I forhold til de specialiserede egnsteatre, er billedet nuanceret, for egnsteaterordningen rummer stadig to teatre specialiseret i opera og et i dans, mens Carte Blanche som repræsentant for performanceteatret er lukket. Nordisk Teaterlaboratorium og Teatret OM repræsenterer stadig en anden scenekunsttradition end den tekstbaserede. Samtidig er der færre egnsteatre end tidligere, der udelukkende producerer for børn og unge, og i stedet flere, der henvender sig bredt til flere målgrupper.

Som vi har beskrevet i rapporten, er kravene til egnsteatrene steget. Det gælder både de statslige og de kommunale krav, og denne proces har medført en klar professionalisering og en strategisk styrkelse af såvel teaterledelsen som bestyrelsesarbejdet. Denne proces har givet også haft betydning for det udbredte ønske om at udvikle sig til et større egnsteater såvel økonomisk, organisatorisk og fysisk.

Egnsteatrenes vilkår er bestemt af deres dobbelte kulturpolitiske forpligtelse til både at medvirke til den nationale scenekunstpolitik, hvor de bidrager til at sikre teater i hele landet, og som nogle af de få mindre, driftsstøttede teaterinstitutioner også er med til at forbinde det frie felt med institutionerne. Fra statslig side møder de krav om professionel drift, men ikke mindst om kunstnerisk kvalitet, hvilket evalueringerne også vægtlægger. Fra kommunernes side er der en stigende forventning om, at egnsteatrene spiller en aktiv, kulturpolitisk rolle, er synlige

lokalt og indgår i tværfaglige samarbejder. Dette beskrives af nogle som et krydspres, men rapporten viser også, at samspillet mellem stat og kommune har haft betydning for, at også kommunerne i højere grad ser og anerkender, at egnsteatrets værdi findes i kvaliteterne ved den professionelle scenekunst og de dertil knyttede aktiviteter. At samspillet mellem stat og kommuner også kan have den betydning, fremhæves som et ønske til ordningen fremadrettet, hvor der fra en af teaterlederne efterlyses en større bevidsthed om værdien af scenekunsten:

»Fokus på, at egnsteatre ikke skal bruges som løftestang for alt mulig andet, men at kerneopgaven med at skabe professionel scenekunst af høj kvalitet til borgerne har en stor værdi i sig selv.«

Vores analyse har langt hen ad vejen vist, at egnsteatrene formår både at producere professionel scenekunst og at koble dette med en lang række andre aktiviteter. Det gøres både, fordi kommunerne har en forventning om det, men bestemt også fordi egnsteatrene selv kan se værdien af, at teatret har en bred vifte af aktiviteter, der også bidrager til fx at nå andre målgrupper.

Ser vi lidt fremad, bliver evnen til at holde balancen mellem den professionelle scenekunst og andre aktiviteter endnu vigtigere. Vi har i rapporten ikke i særlig grad forholdt os til hverken de eftervirkninger af covid-19, som lige nu er tydelige på mange teatre, eller på de store besparelser på de kommunale budgetter, som aktuelt debatteres og vedtages i mange kommuner. Hvad det sidste angår, er egnsteatrene lige nu beskyttede af, at deres rammeaftaler løber til og med 2024, men på fx Team Teatret er det allerede varslet fra Herning Kommunes side, at støtten reduceres væsentligt i den kommende aftaleperiode.

På mange måder er egnsteaterfeltet i dag et felt i opbrud. Ikke så meget i forhold til oprettelse og lukning af egnsteatre, men i forhold til at stille spørgsmål ved, om egnsteaterordningen er den rette måde at støtte scenekunst i hele landet på. Der er en række dilemmaer knyttet til denne diskussion: Den økonomiske ansvarsfordeling mellem staten og kommunerne, og mellem de kommuner, der prioriterer et egnsteater, og de, der ikke gør. Mellem en koordineret sikring af en jævn fordeling af professionel scenekunstproduktion i hele landet og muligheden for, at kommunerne selv foretager kulturpolitiske prioriteringer, der også kan føre til, at en kommune støtter to eller tre egnsteatre. Mellem en udvikling af egnsteatrene, der går i retning af større, mere professionelt drevne teatre, der tilbyder en bred vifte af forestillinger og aktiviteter, og mere specialiserede, små enheder, der potentielt også kan rumme nogle af de frie grupper, der har nået et niveau, hvor de er kvalificerede til driftsstøtte.

Der er ingen tvivl om, at debatten om egnsteaterordningen vil fylde i de kommende år. Det er håbet, at denne rapport kan bidrage til, at debatten kommer til at ske på et kvalificeret grundlag.

9. REFERENCER

Analysen bygger videre på Louise Ejgod Hansens afhandling om egnsteatrene:

- Hansen, Louise Ejgod (2010). *Teaterkunst og teaterpolitik: En analyse af sammenhængene mellem de kulturpolitiske rammer og den kunstneriske kvalitet hos egnsteatrene.* Aarhus: Institut for Æstetiske Fag, Aarhus Universitet.

I arbejdet med rapporten har vi trukket på videnskabelige artikler og rapporter:

- Degn, Hans-Peter et al. (2018): *Aarhus 2017 Før – Under – Efter. Forskningsbaseret evaluering af effekterne ved kulturhovedstadsprojektet.* Aarhus: rethinkIMPACTS2017, Aarhus Universitet.
- Mangset, Per (2020): "The end of Cultural Policy?" in *International Journal of Cultural Policy.* 26:3, 398-411, DOI: 10.1080/10286632.2018.1500560

I udarbejdelse af analysen har vi anvendt en lang række dokumenter, herunder

- Alle egnsteaterevalueringer gennemført i perioden 2013-2019 samt udvalgte evalueringer fra 2008-2001.
  https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/scenekunst-institutioner/egnsteatre/evalueringer-af-egnsteatre-2013-2019
  https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/scenekunst-institutioner/egnsteatre/evalueringer-af-egnsteatre-2008-2011
- Alle gældende egnsteateraftaler for perioden 2020-2024.
  https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/scenekunst-institutioner/egnsteatre/gaeldende-egnsteateraftaler
- Tidligere egnsteateraftaler, referater fra relevante møder i kulturudvalg m.m. vedrørende egnsteatre. Disse er primært fundet på de respektive kommuners hjemmesider
- Love og bekendtgørelser på egnsteaterområdet, herunder
  - Bekendtgørelse af lov om scenekunst (LBK nr 246 af 18/03/2020)
  - Lov om ændring af lov om scenekunst (LOV nr 1423 af 17/12/2019
  - Lov om ændring af lov om scenekunst (LOV nr 458 af 14/05/2014)
  - Lov om ændring af teaterloven (LOV nr 445 af 23/05/2012)
  - Bekendtgørelse om egnsteatre (BEK nr 1099 af 26/10/2019,
  - Bekendtgørelse om egnsteatre (BEK nr 759 af 24/06/2014)
  - Bekendtgørelse om egnsteatre (BEK nr 699 af 27/06/2012)
  - Bekendtgørelse om egnsteatre (BEK nr 1404 af 07/12/2007)

- Alle dokumenter fra Folketinget vedrørende egnsteaterområdet tilgået via www.ft.dk inklusiv
    - Folketingsdebatter i forbindelse med lovforslag
    - Samrådsspørgsmål til kulturministeren
    - Beslutningsforslag
    - Spørgsmål i kulturudvalget
- Herudover har en række debatartikler m.m. fra bl.a. IScene, teateravisen.dk og diverse nationale og lokale medier indgået som datagrundlag for analysen.